

Тынеш пурташ ямдылышылан польш

Вуйлымаш

Ончылмут	1
Катехизаторын мутланыме радамже	3
Катехизатор могай лийшаш	
Катехизаторын тўн йонгылышыжо-влак	
Икымше гана мутланымаш	
Кокымшо гана мутланымаш	
Ача-ава да кресава-кресача лийшаш дене мутланымаш	
Священникын кугыен дене мутланымеже	
Свящ. шым ияш деч кугурак йоча дене мутланымеже	
Свящ. самырык ўдыр але рвезе дене мутланымеже	
Ўшанымашын Символжо	
Тўн молитва-влак	
Юмын кўштымашыже-влак	
Шарныктыш	
Мутланымашым эртыме нерген свидетельствын образецше	

Ончылмут.

Тынеш пураш шонышо ен дене але Тынеш пурташ ямдылыме йочан ача-аваже да йочалан кресава-кресача лияш ойырен налме ен дене кызыт туныктен мутланымаш эртаралтеш. Тынеш пураш шонышо ен дене икмыняр гана вашлийын мутланымым, тудлан кўлешан ойкангашым пуымым рушлаже «оглашений» маныт.

2013 ийыште Архиерейский Собор «О религиозно-образовательном и катехизическом служении» документым ямдылен. Тушто каласыме: «Святой Крещенийым налаш ямдылалтше чыла кугыен да 7 ий деч кугурак чыла йоча Тынеш пурташ ямдылыме (огласительный) мутланымашым эртышаш. Азам але 7 ияш деч изирак йочам Тынеш пуртымо годым теве мом шарныман: Черкыште Тынеш пуртымаш нунын ача-аваштын да кресава-кресача лияш ойырымо ен-влакын ўшанымашт верч шукталтеш. Сандене ты йочан ача-аваже да тудлан кресава-кресача лияш келшыше ен-влак дене туныктен мутланымаш эртаралтеш. Нуно ўшанымашын негызшым сайын палат да черке илыш дене илат гын, тунам гына тыгай мутланымашын кўлешлыкше уке».

Тыгай мутланымаш икмыняр гана лиеш. Тушто
Ўшанымашын Символжым туныктат, Священный Возымаш
гыч ойырен налме ужаш-влак дене палымым ыштат. Тыгак
христиан нравственностьн негызшым – мо тугай сулык да
поро койыш-шоктыш – умылтарат, Черкын литургий
илышышкыже пуртат.

Чылажым радам дене шукташ йӧн уке годым тыгай канаш
пуалтеш: «Христиан нравственность, православный
ўшанымаш да черке илышын тӱн умылымашыже нерген кок
мутланымаш деч шагал огыл лийшаш. Сулыкышт верч
ӧкынаш туныкташ манын, сулыкым касарыме нерген
мутланымашым священник 7 ияш деч кугурак чыла ен дене
эртарышаш».

Тынеш пурымо Таинствылан кажныже эше шке семын
ешарен ямдылалтеш гын, Евангелийым лудеш да черке
литератур дене палыме лиеш гын, тиде пеш кугу пайдам пуа.
Таинстве шукталтме кечын, Тынеш пуртымо деч ончыч, эше
кажне священник туныктен ойлышаш.

Тынеш пурташ ямдылыше еным катехизатор маныт, тудо
клирик – черкыште служитлыше ен – але тиде пашалан

лӱмын ямдылыме мирянин лийын кертеш. Тынеш пураш
ямдылалтше енлан катехизатор тыглай шинчымашым гына
пуышаш огыл, тыгака черке общиныш пураш да христиан
илыш дене илаш кумыландышаш. Тынеш пуртымо йочан ача-
аважым да йочалан кресава але кресача лияш ойырен налме
енгымат Сулык касарыме да Святой Причастий Таинствыш
ушнан ўшандарышаш улыт. Катехизаторын пашаже Тынеш
пуртымаш дене ок мучашлалт. Юмылан ўшаныше енлан тудо
эше Черке илышыш чын умылен да пенгыдын пураш
полшышаш. Тынеш пурышо енлан чыла умылен налаш
священник ден катехизатор умбакыжат полшаш тӱнгалыт,
туныктымо пашамат шуят.

Тиде пособийыште Тынеш пурташ ямдылыше енлан
полшен кертше канаш-влак пуалтыт. Религиозный
туныктымаш ден катехизацийын Синодальный отделже
«Оглашение на современном этапе» пособийым луктын,
тушто эше вес пример-шамычым муаш лиеш. Тысе
темлымаш-влак иканаште икмыняр ен дене пашам ышташ
ямдылыме улыт. Южо приходшто посна еным ямдылыме
годым тудын тунемме да культур кӱкшытшым шотыш

налман. Ты изи книгаште ончымо теме-влакым кумданрак рашемдаш шонеда гын, «Оглашение на современном этапе» пособийыште ончыктымо святоотеческийпаша ден канонический йодмаш-влакын ссылгыштым кучылт кертыда.

Катехизаторын мутланыме радамже

Катехизатор ончыч Черкын догматше ден нравственный туныктымашыже-влак нерген кўчыкын умылтара. Черкын вашталташ лийдыме умылымашыже-влакым догмат маныт. Тўнгалаш лиеш тидын гычат, кузе ме шкенам чын ыреслыме дене Юмын Кумытло улмыжо да Христосын кок пўртўс гыч шогымыжым пенгыдемдена. Тыгай мутланымаш годым православный ўшанымашын негызше да черке Таинстве-влак нерген умылымашым пуаш пайдале. Юмым йўратыме да шке лишылетым йўратыме нерген Юмын кок тўн кўштымашыж гоч христиан нравственностьн негызшым умылтараш лиеш.

Катехизатор ен-влаклан «Ўшанымашын Символжо» текстым пуэда, чылан пырля лудын лекмеке, тушто улшо палыдыме шомак-влакым умылтара. Вара приходысо илыш да тўрлў мероприятий ден вашлиймаш-влак нерген каласкала, Тынеш пурымекышт, ен-влакым тушко ушнаш ўжеш.

Вашлиймашым эртарыме пўлемыште чылаштан шинчаш ситыше вер лийшаш. Приходышто тыгай пўлем уке гын, чыла енлан пўкеным але олымбалым ончылгочак храмыш верандат.

Тиде пособий мучаште пуэдышаш материал-влак улыт: Ўшанымашын Символжо, тўн молитва ден Юмын кўштымашыже-влак. Кўлеш жапыште пуэдаш манын, нуным ончылгоч шукемден ямдылыман. Приходышто улшо ойыртемем шотыш налын, келшыше ешартышым шке гыч пурташ лиеш. Черке настоятель благословитла гын, катехизатор эше моло кўлеш материал ден листовкым ямдылен кертеш.

Чыла мутланымашым эртарымеке, катехизатор ен-влаклан свидетельством пуэда, тудын образцше пособий мучаште уло. Тўн шотышто, тыгай свидетельстве вес черкыште але вес приходышто тынеш пурышо енлан гына кўлеш. Свидетельствеш кидпалым священник ден катехизатор пыштат (але ик катехизатор гына пышта) да приходын печатьше дене пенгыдемдат.

Ончылмутышто ончыктымo соборный документлаште палемдыме: йочан ача-аваже да йочалан кресава але кресача лияш келшыше ен ўшанымашын негызшым сайын палат да черке илыш дене илат гын, тунам тыгай мутланымашын кўлешлык уке. Тынеш пуртымo Таинстве иктаж-могай амаллан кўра вес приходышто эртаралтеш гын, шке приходын священникше але сулык касарымашым эре шуктышо вес священник тыгай свидетельством пуэн кертеш: ***«Настоящим свидетельствую, что (имярек) научен основам веры и регулярно участвует в церковной жизни».***

Катехизатор могай лийшаш

Черке илыш дене ылыман. Приходысо катехизатор шкежат Черке илыш дене ылышаш да ен-влаклан мом ойлымыжым шкежат шуктен шогышаш. Юмо ончылно тидлан вашмутым кучаш тўнгалеш манын, тудо палышаш. Черке Таинствылаште лийман, Евангелийын кўштымашыже-влакым шукташ тыршыман. Шкенжын тыгай тыршымашыже уке гын, Юмо нерген туныктен ойлаш лўдман.

Пенгыде ўшанымаш лийшаш. Мом ойлымын чын улмыжлан катехизатор шкежат чот ўшанышаш. Уке гын, тудо ен-влакын шўмыштым тарватен ок керт. Тынеш пурташ ямдылыме еным ўшандараш манын, тудо шкенжын келге да пенгыде ўшанымашыжым почын пуэн моштышаш. Ўшанымаш нерген ўчашымаш лектеш гын, катехизатор чыла йодышлан христиан йўратымаш дене ласкан да раш вашештышаш.

Ўшанымашын негызшым палыман. Катехизаторын Юмо нерген шинчымашыже кўлеш кўкшытыштў лийшаш. Тудо шке шинчымашыжым эре келгемдаш тыршышаш. Тидым катехизаций да миссионер пашалан туныктышо курслаште, тўрлў вашлиймаш, лекций да конференций гоч, тыгак кўлеш литературым шке гыч шымлен лудмо гоч ышташ лиеш. Ты пашам шуктышо ен духовный заведенийым але катехизаторым ямдылыме курсым тунем пытарен гын, тудын шинчымашыже ситышылан шотлалтеш. Туге гынат, Тынеш пурташ ямдылыше катехизаторын шке пашажым тўнгалмыж деч ончыч тудын шинчымаш кўкшытшым приходын настоятельже тергышаш.

Раш шонен моштыман. Тўн умылымашым тўн огул деч ойырен моштыман; колыштшо ең ўшанымашын чынжым куштылгын умылыжо манын, шонымашым умылтарыме радамым чын чоңыман.

Калык ончылно раш ойлен кертман. Раш да чын мутланыман, шонымашым умылаш лийшын луктын каласыман.

Педагогический такт лийшаш, тыгак тўткө лийын моштыман. Шындыме цельыш шуаш манын, кажне колыштшо еным да уло группым ужын да колын шуктыман.

Мутланаш йўратыман. Тыгодым мутланыше-влак кокла гыч нигөм ўлык шындыман огул, нимогай ужмышудымаш лийшаш огул, конфликт деч коранаш тыршыман, шыма да порым тыланыше лийман. Ваш ўшанен, икте весым пагален, ең-влакым колыштын да шонымашыштым умылаш тыршен, мутланымашым вўден моштыман.

Катехизаторын тўн йонгылышыжо-влак

Христианствым «мом ышташ ок лий» манме системе семын почын пуа;

Ты мутланымашым христианинын мом ыштен илышашыжым умылтарымашке гына савыра;

Вашлиймашым жап шот дене утларак кўчыкемда – 40 минут дечат шагал, але утларак кужун шуа – 1 шагатат 20 минут утла;

Ўшанымаш нерген туныктымаш ден христианинын поро койыш-шоктышыжо нерген мутланымаш коклаште иктөрлык лийшаш. Южгунам Черкын тўн туныктымашыжлан жапым шуко ойыра, а христианин семын кузе илыман – ок ойло, але мөнгешла лиеда, кунам эре илаш туныкта, а Черкын туныктымашыжлан жапым огеш ойыро;

Черке пайрем да түрлө йўла нерген каласкалыме гоным тидын молан ышталтмыжым, мом ончыктымыжым почын ок пу;

Тынеш пурымо Таинствым умылен налаш ситыше шинчымаш деч утларак шуко информацийым кучылтеш, мутланымашым утыждене келгемда;

Колыштшо-влак дене мутланыме годым чот категоричный лиеш, мутлан, молитва-влакым наизусть палымашым йодеш, священный книга-влак дене ончылгоч палыме лияш кўшта, йӱндымӱ але вашештен керташ лийдыме йодышым пуэдыше-влаклан сыра;

Колыштшо-влак дене мутланыме годым утыждене либеральный лиеш, сай лияш тӱча, черке йӱла да традиций нерген удан ойла, ўшанымаш нерген умылымашым утыждене лапканда;

Катехизатор тудым колыштшо-влак дене вашлиймашым диалогдеч посна, лекций семын кукшын нангая, ўшанымашын негызшым нуно чын умылен налышт манын, ок тырше;

Лишыл еҥ деке да шке паша деке йӱратымашыже укелан кӱра, тынеш пурышо-влакым ўлык шынден мутлана;

Колыштшо-влаклан умылаш лийдыме йылме дене каласкала, тӱрлӱ богословский термин ден церковнославянский мут-влакым да утыждене пурта;

Кўлеш пособий ден печатный материалым ончылгоч ок ямдыле;

Вашлиймаш годым шотдымылыкым ончыкта: кутырен келшыме жап деч почеш толеш, вес жапыш кусара да тулеч молат; еҥ-влак ончыко тўжвал тўсым тӱрлыде але малыше чурий дене толшо катехизаторат кумылым волтен кертеш.

Икымше гана тўшкан мутланымаш пример

Тематический план:

Палыме лиймаш.

Мутланымашын кўлешлыкшым умылтарымаш.

Диалогыш ушнаш кумыландымаш.

Юмылан ўшанымашын кўлешлыкше.

Священный Возымаш да Священный Преданий.

Юмын кўштымашыже-влак.

Юмым йӱратымаш.

Лишыл еҥ-влакым йӱратымаш.

Палыме лиймаш

Поро кече, шерге йолташ-влак. Мемнан приходыш толмыда дене тендам куанен саламлем. Мыйын лүмем (*лүм*). Кө Тынеш пураш ямдылалтеш але йочажым Тынеш пурташ ямдыла, кө кресача але кресава лияш ямдылалтеш, мемнан черкыште тыгай-шамыч дене вашлиймашым эртарымылан мый вуйын шогем. Изишак шке нергенем каласкалем (*илыш гыч пример*).

Мутланымаш кӱлешлыкым умылтарен, диалогыш ушнаш кумылангдымаш

Те илышыште эн тӱн да чын ошкылым ыштымашке шуында – Тынеш пураш ямдылалтыда (але йочадам Тынеш пурташ ямдыледа). Тидлан ме веле огыл, тидлан Суксовлакат чот куанат. Вет Тынеш пурымаш – тиде кажне енлан ӧрыктарыше, айдеме уш дене умылен керташ лийдыме уэмаш. Тиде кажне енлан кокымшо, духовный шочмаш. Тынеш пурымо дене Юмо айдемылан святой лияш йӧным пуа, те тидым паледа мо? Тыгак Тудо айдемылан виян да кугу уш-акылан лияш, чын йӧратымашлан тунемаш полша. Тынеш пурышо еным Юмо тудын сулыкшо деч эрыкта да айдеме осал вийын вапшыж деч утла, тудо чынжымак эрыкан лиеш.

Конешне, кугыен дене тагастараш гын, изи йочан эше шке сулыкшо уке. Но Адам ден Еван, мемнан кугезына-влакын, сулыкыш камвочмышт нерген те колында вет? Нунын гоч сулык айдемын пӱртӱсышкыжӧ пурен да тукум гыч тукумыш куснышо чер семын чыла айдемылан логалын. Тиде сулыкым рушлаже «первородный грех» маныт, тудо Тынеш пурыдымо чыла енын уло, шукерте огыл шочшо азанат. Шочшо йочалан ача-аван мастарлыкше да талантше веле огыл кусна, а уло айдеме тукум гыч тукумыш куснышо тиде сулыкат логалеш. Сандене кажныжым тидлан көра чаманаш гына логалеш. Тынеш пурымо дене чон тиде сулык деч утла да ты айдеме деке райысе яндарлык пӧртылеш. Тудлан аралыше суксо пуалтеш да у илышыштыже эре полшен шогаш тӱнгалеш.

Изишак палыме лийна, шонем. Ынде тӱн мутланымашнам шуена. Тендан деке икымше йодышем тыгай:

–Тынеш пурымо деч ончыч тыгай мутланымашыже кӱлеш мо? Шкеже кузе шонеда?

Айста тидым пакчасаскам ончен куштымо дене тагастарена. Кияр шындыме деч ончыч молан пакчам кӱнчена? Пушкыдо мландыш вочшо нӧшмӧ сайын шытен

лектеш да поянрак саскам пуа огыл мо?. Тынеш пурымо
годым айдемат у илышын туто нөшмыжым налеш. Тиде
нөшмө ямдылалт шушо шүмыш шыга гын, сайын шытен
лектеш, вожым колтен, кушкын, кугу куаным конда. Тудын
поян саскаже – Йөратымашын, Эрыкын, курымашлык
илышын куанже.

Киярым кузе сайын куштышашым ме палена: пакчам
жапыштыже күнчө, чапле озымым шынде, леве вүдым
чүчкыдынрак шаве, мландым пушкыдемде, шүкым күр.
Тынеш пурымо годым үдымө нөшмө сай саскам пуыжо
манын, мыланна мом ыштыман? Вет илыш ончыкта, южгунам
тудо шытен лектынат ок керт. Тынеш пурышо еным те шкеат
шуко ужында. Тынеш пурыдымо ең деч нуно чотак
ойыртемалтыт мо? Але нуно чурийышт дене волгыдырак
улыт, але порырак, але ушанрак? Уке вет, шукуж годым
нунат моло гаяк улыт. Молан вара Тынеш пурышо ең-шамыч
южгунам преступник лийыт, весышт шке ача-аваштым
шонгыенгым ашныме пөртыш ужатат, вара тушко миенат
огыт тошкал? Келгынрак шоналгаш гын, амалже тыгаят
лийын кертеш: Тынеш пурымышт годым Юмын пуымо туто

нөшмым кузе ончен куштышашым нунылан нигө умылтарен
огыл. Тендан дене, але йочада дене тыгак лиеш гын, сай мо
вара? Уке вет! Сандене Тынеш пурымо деч ончыч ме
ончыкыжым мом ыштышаш, кузе илышаш нерген мутланен
налына. Юмын порылыкын нөшмыжө шочшыдан чоныштыжо
сай саскам пуыжо, тудо поро, мут колыштшо, ушан лийже,
йөратен мошташ да куанен илаш тунемже.

Машина рулым кучымо деч ончыч корнышто коштмо
правилым тунемман огыл мо? Корнышто коштмо правилым
палыде, машина дене кудалышташ лиеш манат гын, тыйым
орадылан шотлат. «Светофорышто йошкар тул йўла гын,
ончык ит кай, корнышто пеш лүдыкшө» манмым ме изи
годсек палена гынат, тушто эше шуко правил уло, нуным
шофер-шамыч веле палат. Тынеш пурышо еңлан Юмо у
илышым пуа, туштат ойыртемалтше күлешан правил-шамыч
шуко улыт. Нуным шуктен от шого гын, илышыштет кугу
лүдыкшө лийын кертеш. Ты күлешан правил-шамычым пален
налме да илышыште чын кучылтмо нерген ме таче
мутланышаш улына.

Тынеш пуртымо Таинствыш толмыж дене кажне ең христианин лияш шонымыжым пенгыдемда. Тынеш пуртымо изи йоча верч Юмо ончылно мутым кресача але кресава куча. Йочам Тынеш пуртымо Таинстве годым нунат тыште лийшаш улыт. Вет тыште мо ышталтмым изи йоча але умылен ок мошто. Тиде йоча ончыкыжым осал вийын пашашкыже ок ушно, а Юмо дене пырля илаш тўнгалеш манын, тудын олмеш кресача але кресава сора.

Айдеме Тынеш пуртымо Таинстве годым Юмо деч шуко пөлекым налеш. Шке шочшыжлан тидым кажне ең пуынеже. Только тебе мом чот шарнаш кўлеш: чыла пөлекшат шурно пырче гай, тудым эше ончен куштыман. Кеч-могай чапле шурным ўдө, а озымжо верч от тырше гын, шурно лектышыжымат от уж. Тынеш пуртымо денат тыгак лийын кергеш. Налме пөлекым чын кучылташ она туныкто гын, чылажат арам лиеш. Ўшанымашын пырчыжым кушташ полшаш, Юмо дене пырля илаш туныкташ йочалан кресача але кресава кўлеш. Нуно тудым сай ден осалым ойырен мошташ, черке Таинстве-влак полшымо дене, Священный Возымашын мутшо да молитва дене Юмым палаш

туныктышаш улыт. Кушкын шушо йоча Юмын куатше, Христосын мландымбаке толмыжо, Черке да тушто шукталтше Таинстве-влак нерген нимом ок пале да Черке илышыш ок ушно гын, тидлан верч кресача-кресава-влак Юмо ончылно мутым кучаш тўнгалыт.

Юмылан ўшанымашын кўлешлыкше

Йочалан кресава але кресача лияш ойырен налме еным рушлаже «восприемник» маныт. Таинствыш ушнаш кўнымышт дене нуно Юмылан ўшаныше православный ең улмыштым пенгыдемдат. Юмылан ўшаныше православный ең лияш манын, ме Көлан да кузе ўшанышашым сайын палышаш улына. Кызытсе енын ўшанымашыже умылтарен мошташ лийдыме лийшаш огыл. Ме, христиан-влак, ўшанымаш нерген «ала-можо садак уло», «энергий але вий», «пўрымаш» манын ойлыштман огыл. Ме чыным сайын палышаш улына, сандене «чоныштем Юмо уло, тидат сита» манме дене серлагышаш онал.

Тынеш пуртымо Кугу Таинствыш уш дене умылен, чон дене йывыртен ушнаш манын, тидын нерген шукрык палыман. Господь Иисус Христос шке апостожо-влакклан эн

ончыч ең-влакым туныкташ, нунылан Юмо нерген каласкалаш кўштен, а вара – Тынеш пурташ. Тудо манын: «Кайыза да чыла калык-влакым туныктыза. Ача, Эрге да Святой Шўлыш лўмеш нуным тынеш пуртыза, тыланда чыла кўштымем шуктен шогаш туныктыза» (Мф. 28, 19-20).

Священный Возымаш да Священный Преданий

Юмылан ўшанымынам пенгыдемдаш манын, таче тышке погыненна. Юмо нерген шинчымашым тўрлө источник гыч налын кертына: книга, интернет, кован каласкалымыже але шке совестьна тидым шижтара. Но эн проста да эн ўшанле йөнжө – тидым Юмо деч, Шкеж дечак, пален налмаш.

–Юмо нерген шинчымашым Юмо деч, Шкеж дечак, кеч-могай айдеме пален кертеш манын, те ўшанеда мо?

Чот өрмашан гынат, тиде тыгак лийын кертеш. Юмо нерген Юмо деч, Шкеж дечак, ме Священный Возымаш гыч пален кертына. Ты Священный Возымаш Библий маналтеш. Те, конешне, тиде книга нерген колында. Тудо ик книга огыл, а икмыняр книга гыч шога. Библийым святой ең-влак –

пророк ден апостол-влак – возеныт. Библийын кок тўн ужашыже уло: Тошто Сугынь (Ветхий Завет) да У Сугынь (Новый Завет). Тошто Сугынь тўня лийме нерген каласкала: кузе Юмо икымше айдеме-шамычым – Адам ден Евам – ыштен, кузе нуно райысе садыште иленыт. Юмын чыла пуымыжым нуно аклен моштен огытыл да Тудын деч кораңыныт. Нунын тукумыштын илышышт нерген да тўняшке Утарышын толшашыжлан ең-влакым ямдылыме нерген тыштак пален налаш лиеш. Чыла кертше Юмын айдеме лиймыже да тиде тўняш ўнгышын толмыж нерген У Сугынь книга каласкала. Ең-влаклан утаралташ полшаш да нунылан ямдылыме Пылпомыш Кугыжанышыш пураш йөнм ышташ манын, Христос Юмо мландымбаке толын. Господь Иисус Христосын шочмыжо, Тудын мландымбалысе илышыже, ыресеш колымыжо да ылыж кынелмыж нерген каласкалыше ныл Евангелий – У Сугыньын тўн ужашыже.

Библийысе Священный Возымаш – тиде эн ўшанле источник. Святой ең-влакын тудым умылтарымышт чыла ўшаныше еңлан Юмо нерген палаш полшат.

–Тендан кокла гыч иктажше Библийым, Священный Возымашым, кидышкыже налын мо? А тудын эн туйн ужашыжым, Евангелий-влакым, лудында?

Лудын огыдал гын, ныл Евангелий гыч иктыжым, мутлан, Марк деч Евангелийым, лудашак тыршыза. Тидым ышташ нимат неле огыл, а пеш пайдале. Мемнан храмыште Евангелийым налын кертыда, тудо шергат огыл. Марий йылме дене луднеда гын, марлаш кусарыме «У Сугынь» книгаг йодын кертыда. Черкыште Библий деч моло книгаг шуко уло. Нуным святой енг-влак возеныт: Юмылан йöрышо святой Серафим Саровский, святитель Лука Войно-Ясенецкий да молат. Нунын возымыштым лудшо енг-влак шкаланышт кугу пайдам налыт.

Юмым йöратымаш

Иктаж еным йöратена гын, ме тудым эре шарнена. Юмым йöратымашат Юмо нерген шарнымаш гыч тунгалеш. Палыман: Тудо мемнам эре ужеш да мыланна полшаш ямде. Тудын йöратымашыже строгий, йонылыш корно дене коштшо еным тöрлаташ манын, Тудо нелылыкымат ончыктен кертеш.

Йöратыме енг дене мутланыме шуэш. Юмым йöратымашат Тудлан ушанымаш гоч, молитвам лудын, Тудым сөрвалыме гоч палдырна. Мемнан шумна эше яндарештше огыл, сандене святой енг-влак семын ме Юмым йöкшым колын она мошто. Тудын мыланна мом каласаш шонымыжым ме Священный Возымаш гыч але илышыштына лийше тюрлö ситуаций гоч умылышаш улына.

–Те иктаж молитвам наизусть паледа мо?

Мый тыланда эн проста молитва-влакым пуэм. Нуным йоча-влакат палышаш улыт. Нине молитва-шамычым эрдене да кастене лудман, а чон йодмо почеш кеч-кунам лудын кертыда. Ме кажне кечым молитва дене тунгалшаш да молитва денак мучашлышаш улына. Марла молитва текстым те тиде «Молитва-влак. Святой Причастийлан ямдылалтмаш» книгагште муын кертыда. Тушто эр-кас молитва, Причастий деч ончыч да Причастий деч вара мом лудаш кўлеш, чыла иктыш чумырымо. Юмылан тыгак шке мут денат кумалаш лиеш. Молитвам ме шке ора кеч-кунам да кеч-кушто лудын кертына, но храмыште пырля лудмо молитван вийже эн кугу.

–Кузе шонедат: Юмо деч енг-влак мом сөрвален

йодыт?

Нуно тазалыкым, шкаланышт да лишыл ең-влаклан
полышым, сулыкыштым касарымым йодыт. Но айдеме эре
йодшаш веле огыл, тудо Юмылан таум ыштен моштышаш.
Юмылан таум ыштен моштымо гыч Юмым йоратымаш
палдырна. Шке сулыкнам эре шарнен шогыман. Нуным
проститлыже манын, Юмым сөрвалыман. Юмын мыланна
ыштыме чыла порылыкшылан, пӧлекшылан таум ыштыман.
Черкыште эртыше тӱн службо Евхаристий маналтеш, грек
йылме гыч кусараш гын, тиде «благодарение» але таум
ыштымаш лиеш.

Юмын кӱштымашыже-влак

***–Православный христианин лияш манын, мыланна
мом ыштыман?***

Тидлан Юмын кӱштымашыже-влакым шуктен шогыман.
Адак йодыш лектын кертеш: мом Юмын кӱштымашыже
маныт? Тиде Юмын пуымо духовный закон-шамыч улыт.
Юмын пуымо закон почеш Мланде шке рӱдыж йыр да Кече
йыр пӧрдеш, изи шурно пырче гыч шурно парча кушкеш.

Ужаш лийме тӱнян да духовный тӱнян чыла законжым
Пӱрышӧ – Господь Юмо – ыштен.

–Юмын могай кӱштымашыже-влакым паледа?

***–Ит пушт. Ит яжарлане. Ит шолышт. Нине
кӱштымаш-влакым палымыда пеш сай. Но могай
кӱштымашым Юмо Шкеже эн кугулан шотла?***

Эше Тошто Сугынь годымак Юмо 10 кӱштымашым пуэн,
нунын кокла гыч визытшым Иисус иктыш ушен да каласен:
«Господь Юметым уло шӱмет, уло чонет, уло умылымашет
дене йорате». Тиде икымше да эн кугу кӱштымаш.
Кокымшыжат тидын деке лишыл: «Лишылетым шкендым
йоратыме самынак йорате» (Мф 22: 37-39).

Икымше ужашыште Юмо деке йоратымаш нерген
ойлалтеш. «Господь Юметым уло шӱмет, уло чонет, уло
умылымашет дене йорате» манмыже мо лиеш? Тӱняште мо
уло, тудым огыл, а чыла деч чот Юмым йорате манме лиеш!

Тошто Сугынь годом Юмын пуымо 10 кӱштымашым вес
семынже Декалог маныт. Тиде кузе илышашым умылтарыше
туныктымаш веле огыл, а илышын негызше. Тудо Законлан
келшен толеш да Юмо деке нангайыше корно улеш.

Икымше вич кўштымашыже Юмо деке нангая, а кокымшо вич кўштымаште ончыктыммо тудым, мо Юмо деч коранден кертеш. Иктыш ушен каласыме икымше 5 кўштымашыже – духовный илышыш пурымо корно. Духовный илышын мом ончыктыммыжым айдеме ок пале гын, тудо тыгай корныш шогал ок керт. Духовный илышын рўдыжө – тиде Юмо да айдеме деке умылен да кугу тўткыш дене относитлалтмаш. Юмо деке шкеак савырнет гын веле духовный корныш шогал кертат. Айдеме Юмо дене вашлиеш гын, Юмо тудын илышышкыже пура да тиде кыллан виянг толашыже духовный кумдыкым ышта.

Юмо деке йöратымаш нерген ойлалтше 5 кўштымашым тичмашынрак ончал лектына, вет нуно мыланна духовной илышын этапше-шамычым почын пуат.

Икымше кўштымаш: *Египет мландысе кул пöрт гыч лукио Господь Юмет тыйын Мый улам, Мый дечем моло юмо тыйын ончылнет ынже лий.*

Юмо дене пенгыде кылым ышташ кўлеш, а язычник-влакын түрлө йўлаштын ниногоай формышкышт пурыман огыл, икымше кўштымаш тидын нерген ойла. Тиде кылым ме

молитва лудмо, Священный Возымашым тунемме, черке общинын религиозный илышышкыже пурымо дене виянгдена. Юмо дене кылна пенгыде лийже манын, чыла тидыжым мыланна шукташ кўлеш. Туге гынат, айдемын илышыштыже эре иктаж-могай йöндымö ситуаций лийын шога, могай-гынат амал лектеш да тиде кыллан виянгашыже огеш пу. Юмо ден айдеме коклаш, мешанчыклан, мо пурен кертеш, тидым палыман да тудын ваштареш шоген кертман.

Тидын нерген кокымшо кўштымаш ойла: *Пылномышто, мландыште, вўдыштö улио нимо пўрымö-шамычын тўсыштым ыштен ит шогалте, нунылан Юмо олмеш ит кумал.*

Юмын але юмо-влакын ниногоай идолыштым ыштыман огыл манын, тиде кўштымаш ойла. Шукыштын йодыш лектеш: «А иконым возымаш мемнан дене улыс?» Икон-влак идол огытыл, нуно Иисус Христосын тўсшым, Тудын Юмо да Айдеме улмыжым ончыктат. Юмын Аван да святой-влакын юмонгаштат идол огытыл. Нунын могай лиймыштым рашемдыше тўжвал тўсышт улыт да кумалмына годым кө деч йодмынам палаш полшат. Юмога-влак нерген умылымашым

VII Тўнямбал Погынышто рашемденит да нуным пагалаш кўлмө нерген пунчалым луктыныт.

Иконым Юмо олмеш ужмо да тудлан Юмо олмеш кумалме чын огыл. Службышто шогыде, святой вўдлан гына коштмашат сай огыл. Южыжо Кугечыланат нимогай службыш ок мий, а «муным да куличым святитлаш» мия. Тиде язычестве дене иктөр.

Кокымшо кўштымаш ден икымше кўштымаш ваш кылдалтше улыт. Ўшаныше-влакым нуно язычествын түрлө йўлаж деч аралат. Пўрымө-шамычын пылпомышто, мландыште, вўдыштө улшо тўсышт мемнам Юмо деч корандат.

Кумшо кўштымаш: *Господь Юметын лўмжым арамеш ит ойло.*

Вара умылтарымаш кая: *Тудын лўмжым арамеш ойлышо ефым Господь (ок эрыкте) наказаний деч посна ок кодо.*

Кумшо кўштымашын шонымашыже тыгай: Господь Юмо нерген удам ойлаш ок лий. Тиде кўштымашым пудыртет гын, Юмо деч могай-гынат духовный действий лийын кертме

нерген ойлалтеш. Кусарымаште кок вариант уло: Господь ок эрыкте але Господь наказаний деч посна ок кодо. Тидым тыгат умылаш лиш: Господь ок эрыкте гын, тиде наказаний дене иктак.

Юмо деке лишемше ен-влак коклаште йөршын аружо иктат уке. Яндарлык деке лишемаш айдемын кумылжо уке гын, тудын чын духовный илышыжат уке. Юмо дене пенгыде кылнам нимогай уда настроений, шўм-чон пудыранымаш але ушышто пёрдшө түрлө шонымаш пужен ынышт керт. Тиде этапыште айдеме шке чоныштыжо (Библийыште тидым «шўмыштыжө» манме) Юмо улмым шижеш да Юмо дене эре пырля лиймыже шуэш. Тудо чот кумалаш тўнгалеш, молитван чыла мутшо Юмо деке шужо манын тырша. Тыгодым уто арам шомак лийшаш огыл.

Нылымше кўштымаш: *Святитлаш манын, шуматкечым шарне, куд кечым тырше, чыла пашатым ыште, а шымше кече – шуматкече – тыйын Господь Юметлан.*

Святитлаш манын, шуматкечым шарне. Моло кўштымаш семьяк, тидат кўчык. (У Сугынь жапыште, Иисус Христосын ылыж кыселмыжым пагален шарнен,

шуматкече олмеш рушарня кечым тыге кўкшын аклаш тўнгалыныт).

Вара умылтарымаш кая: *Куд кечым тырше, чыла пашатым ыште, а шымше кече – шуматкече – тыйын Господь Юметлан: тиде кечын ны тый, ны тыйын эргыч, ны тыйын ўдырет, ны тыйын кулет, ны тыйын кул ўдырамашет, ны тыйын волыкет, ны тыйын суртышкет толшо-влак нимогай пашам ынышт ыште.*

Тиде этапыште айдеме уло илышыжым Юмо улмо кумдыкыш пурта. Тудын илышыже ынде Юмын шинчаончылныжо, Юмын ужмо волгыдо верыште. Юмо полшымо дене айдеме шке кўргыштыжў да шке йырже духовный але священный кумдыкым ышта. Священный кумдык – тиде Юмын Кугыжанышын тўнгалтыш образше. Тудо ончыкылык гына огыл, а кызытсе жапысе илышыште тўнгалеш. Ме кызит Юмын Кугыжаныш тўнгалме жапыште илена. Тиде Кугыжанышын тўнгалмыже мемнан кўргыштў да мемнан йыр улшо веле огыл, а йырым-йыр улшо. Нылымше кўштымашым шуктымым Тошто Сугынь жапыште Шуматкечым шарныме, а У Сугынь жапыште Рушарня кечым священный семын жаплыме ончыкта. Тиде айдемын возымо

законом шуктымаш огыл, а Юмо деч налме кўштымашым аралымаш, тудым ме тыршен шуктышаш улына. Ончычсо этапыште мом налмынам ме аралышаш да шуктен шогышаш улына, тидын нерген нылымше кўштымаш ойла. Кумшо этап мучаште айдеме тыршен кумалаш тунем шуэш, тиде тичмашлыкымат аралыман. Тидлан шке кўргыштў духовный пенгыдылыкым куштыман. Умбакыже айдемын духовный кушкын шумо этапше кая, ег ты тўнясе илыш пўрдемыште тичмашын илаш тўнгалеш.

Визымше кўштымаш: *Шке ачатым, аватым пагале, тыланет поро ниал лиеш, Юмын нуymo мланде ўмбалне тый кужу ўмыран лият.*

Тиде кўштымаш икымше тўшкам мучашла. Тудо луымшо кўштымаш деке лишыл. Вет тушто кўранымаш нерген веле огыл, тыгак сурт нергенат ойлалтеш. Визымше кўштымашыште ача-ава ден йоча-влак кокласе отношений нерген, а луымшо кўштымашыште – еш кокласе отношений нерген ойлалтеш.

Визымше кўштымашыште 2 йодыш рашемдалтеш: кунам ик суртышто 2 еш ила (ача-аван ешыже да йоча-влакын шке

ешышт); йоча-влакын эше шке ешышт уке, нуно ача-аван ешышке пурат.

Визымше кўштымаш айдемын духовный кушмаштыже вес этап шумым ончыкта. Ен-влак коклаште сай да тичмаш отношения духовный да священный кумдыкышто веле лийын кертеш (*Левит книга*). Священный кумдык – тиде Юмо дене ушнышо айдемын кумдыкшо. Юмо дене ушнышо, Тудын пелен сай да куанле улмым умылышо айдеме визымше этапыше лиеш да умыла: шке лишыл енже дене тудлан тынар сай да куанле огыл. Сандене тиде кўштымаш туныкта: лишыл ен-влак дене пырля илымет сай да куанле лийже манын, тыланет мом ыштыман?

Айдеме умыла: кеч-кушто лият гынат, ен-влак дене кылет ок кўрл, тудо эре кодеш. Иктыш чумыргышо тўшка – тиде «тўсдымө» коллектив огыл, а общине. Могай-гынат иктешлык дене ушмымо да духовный илыш дене илыше ен тўшкам общине маныт. Нуным ик паша, еш кокласе отношений але Евхаристический погынымашысе ик духовный кыл ушен шога. Кажне айдеме шке көргыштыжө сай кумылым куча гын веле общиныште икте-весе коклаште

отношений сай лиеш. Уке гын, шкем гына йоратыше ен шке кумылжым шукташ тырша, а моло-влак ўмбаке кўшыч ўлыкө онча. Вес семынат лиеш, кунам тўшка пашам чот нөлтат, а посна айдемым огыт уж. Тыгай кашакыште айдеме шке тўсшым йомдара.

Икте-весеышт дене кылым кучымышт годым ен-влак духовный отношений нерген огыт шоно гын, нунын отношенийышт пўртүс пуымо деч кўшкө ок нөлтат, лектышыжат тыгаяк лиеш.

Лишыл ен-влакым йоратымаш нерген

Кўштымаш-влакын кокымшо тўшкаже ик шонымаш дене ушалтын: шкендым йоратыме семынак йорате.

–Шкендым йоратымыже мо лиеш, те кузе шонеда?

Тыште ме шке капкылна, тазалыкна да илыш условийна верч тыршаш кўлмым умылена. Шўм-чон тазалыкна да койыш-шоктышна нергенат мондышаш онал, кеч тидыже чыла Юмын кидыште. Шкенам йоратыме семынак лишылна-влак верч тыршаш кўлмым мыланна Господь сугыньлен коден. «Ен-влакым шкаланда мом ыштыктынеда, шкеат

нунылан тидымак ыштыза» (Лк. 6:31).

–Кө мыланем лишыл еңже? Але тиде лишне ылыше ең гына?

Родо-тукым? Йолташ? Пошкудо? Да, чынак, нуно чыланат мыланна лишыл ең улыт. Господь Иисус Христос Евангелийыште ик сусыр ең нерген каласкален. Шке тукумжо гыч улшо-влак тудлан полшен огытыл, эртен каеныт, а вес калык гыч улшо ең полшен. Христос тидын нерген ойла да йодеш: «Агыше-влак кидыш логалше еңлан нине кумыт гыч кудыжо лишыл лийын?» Ончыч йодышым пуышо ең шкеак вашешта: «Кө тудлан порым ыштен, тудо». Иисус каласен: «Кае, тят тыгак ыште» (Лк. 10:25-37). Илып корныштына вашлийме кеч-могай еным мыланна Юмо колта, сандене кажныже мыланна лишыл. Ме чыланат Юмын түсшө почеш ыштыме улына, тугеже чыланат икте-васыланна ик тукум гай лишыл улына. Кеч-могай еңат мыланна лишыл.

Юмын күштымашыжым шуктен, лишыл енымат шкендым йоратыме самынак йораташ манын, ең верч тыршыше, чаманыше лийман. Господь каласен: «А те шке тушмандам йоратыза, порым ыштыза, мөнгеш налаш

шоныде, күсын пуыза. Тунам тыланда кугу суап лиеш, да те Күшнысö Юмын шочшыжо лийыда. Тудо таум ыштыдыме ден осал-влак деке поро. Тугеже, шке Ачада гаяк чаманыше лийза» (Лк. 6:35-36).

Чаманыше улмыжо кушеч палалтеш? Юмын күштымашыже-влакым шуктен, лишыл еңлан күлеш польшым пуымаште. Тудлан поро мут да паша дене полшаш, тудын верч кумалаш, Юмым сөрвалаш лиеш. Тыгак материальный польшым пуш, мо улет гыч ужашыжым тудлан пуаш лиеш. Лишыл еным христианин семын йоратымаш эше өпкем мондымым, вуеш налмым проститлымым ончыкта. Тидым ышташ неле, но чытенак шукташ күлеш. Öпкем мондымым кузе палет? Тидым ушышто кучымым чарнет, кумылетым волтышо еным от вурсо, тудлан үчым от ыште. Господь мемнан сулыкнам проститлыже манын, шкеже чылан вучена. Господь Иисусын мыланна пуымо «Пылпомышто улшо мемнан Ачана» («Отче наш») молитваштыже каласыме: кудалте мемнан язык-шамычнам, весе-шамычын мыланна ыштыме языкыштым кудалтымына гаяк. Исповедыште сулыкнам луктын каласыме годым Юмо нуным касарыже

манын, меат енын мыланна ыштыме осалжым проститлышаш улына.

Лишыл еным христианин семын йөратымаш эше тудын верч кумалаш күлмым ончыкта. Тиде лишыл еным йөратымым пенгыдемдыше эн күлешан польш. Чыла порыжат Юмо деч, сандене лишыл ен верч Юмым эре сөрвалыман, эн чотшо – шке шочшына ден кресэргына да кресүдырна-влак верч. Господь нуным чаманыже да Шке польшыжым пуыжо.

Шке шочшым, кресэргым але кресүдырым кузе христианин семын ончен кушташ? Тидын шотышто йочан ача-аваж ден кресача-кресава-влаклан икмыняр күлешан шомакым каласыман. Шкендын мо уке гын, тый тудым нигöланат пуэн от керт. Ончыч шке гычет тўнгалат гын веле йоча-влакым Юмо деке конден кертат, тыге нунын ончылно шке порысетым, долгетым, шуктен кертат. Пукшен-йўктымö, чиктен шогалтыме, туныктен лукмо верч веле огыл тургыжланыман, чонышт верчынат тыршыман. Юмо нерген, Тудын күштымашыже-влак да нуным шуктен илыме нерген каласкалыман, молитвам лудаш туныктыман, храмыш святой

Причастийыш коштыктыман.

–Лишыл ен-влакым йөраташ мемнам могой күштымаш-влак туныктат?

Тидлан мемнам Юмын лу күштымашыж гыч кокымшо тўшкаже туныкта. Нуным луымшо күштымаш гыч тўнгалын, мөнгешла радам дене логически шымлаш сай. Тиде тўшкаште күштымаш луымшо эн тўн, тудо шке илышыжым черке дене кылдыше енын корныжым ончыкта.

Луымшо күштымашыште ойлалтеш: *«Шке лишылетын ватыжым ит шоно, суртшылан, тарзыжлан, ушкалжылан, оселжылан, мо тыйын лишылетын уло – ниможланат ит көране»*. Тыште шымше күштымаш дене кыл уло: шке лишылетын ватыжым ит шоно, тугеже – ит яжарлане.

10, 9, 8 да 7 күштымаш, ваш кылдалтын, ик тичмашлыкым ыштат. Тыште тўнжылан ешыште вате марий кокласе отношенийым шотлаш лиш. Вет сурт – тиде тыгак вате марий кокласе отношений. Луымшо күштымаш ен-влакым чыла тўрлö көранымаш деч чара. Көранымаш ен-влак кокласе

келшымашым веле огыл, суртымат пытарен кертеш. Суртым духовный да священный вер семын ончаш гын, көранымаш ты кумдыкышко вес енын шенгын пурымыжым ончыкта.

Көранымаш нерген ойлымо годым ме тудын тўжвал могыржо нерген ойлена. Мо вес енлан пуалтын: пого, социальный күкшыт, уш-акыл, моторлык да тулеч-молат – тиде чыла мыйын лийже ыле манын шонымаш. Тугеже көранымашын шинчалан койдымо шижмашыже – енын ылышыжым налаш, шке ылыш олмеш тудын ылышыж дене илаш. Но кажне ег шке ылышыж дене ылышаш. Кеч мыланна южгунам туге чучеш, пуйто вес ег йонгылыш ышта, тыгай ылыш вес корныш нангая, да тыге лийман огыл. Айдеме дене мутланен ончаш лиеш, но иктешлымашым ме огыл, а тудо шке ыштышаш.

Шке ылышыжым саемдышаш верч южо ег нимом ок ыште, ылышыже вўдйогын почеш кая, тудо шке шонымыж почеш огыл, а кузе лийын, туге йөра манме семын ила. Тыгай годым айдемым вес чоя ег шке вапшышкыже налын кертеш. Шке ылышетым шке виктарен от керт гын, тидым ышташ йөным вес енлан кучыктет.

Сулыкыш камвочшо енын эше ик уда койышыжо уло – тиде ответственность укелык. Тыгай койыш шукыж годым ег ылышыш шўшкылтмаште палдырна. Айдеме шке ылышыжым төрлен ок керт да төрлаш кумылжат уке, но вес енын ылышыжым вашталтынеже. Тидым ме шукыж годым ача-ава-влакын койышыштышт ужуна. Нуно йочаштым шке шонымышт почеш виктарынешт. Но тыште кок моментым шотыш налман: кажне енын ылышыже ойыртемалтше; шке йонгылышетым умылымешке, енын туныктымыжо шўмышкет ок пура.

Кажне ег да тудын ылыш корныжо ойыртемалтше, сандене йоча жап гычак айдемым көргө тичмашлыклан, ылышыште тўн решенийым шке ышташ да тидын верч мутым кучаш туныкташ күлеш. Мом чынлан шотла, тек туге ышта. Ег ылыш дене огыл, а шке ылыш дене илет гын веле тидым ышташ лиеш.

Көранымаш эше вес енын ылышыжым шке шонымо семын пўтыркалаш төчымым, властым йөратымашым ончыкта. Тудлан эн тўнжө айдеме огыл, а кузе тудым кучылташ лиеш? «Мом мый каласем, тудым ышта» манын кугешнымаш

кӧранымашын ик тӱн формьжо. Тугеже луымшо кӱштымаш еҥ-влакым властым йӧратымаш деч чара.

Но шӱм-чон вургыждымо (бесстрастный) лиймешке айдеме властым йӧратымаш деч утлен ок керт. Нимом вашталташ огыл гын, мо лийын кертмым 9, 8, 7 да 6-шо кӱштымаш-влак-ончыктат. Моло кӱштымашым радам дене ончен лекмеке, ме луымшо кӱштымашым рашрак умылена. Тиде духовный корным мландымбалне палаш кӱлеш.

Индешымше кӱштымаш: *Шойыштын, еҥ ѳмбаке ит ойло.*

Паша суд марте шуэш гын, тудо шойышташ але еҥ ѳмбаке шойыштын ойлаш чара. Вес айдеме нерген калык ончылно луктын каласыме кеч-могай шонымаш еҥ ѳмбаке шойышт ойлымо семын аклалт кертеш. Эҥ шагалже кок еҥ ончылно каласыме шомак Юмын Закон почеш публичныйлан шотлалтеш. Тиде кӱштымаш тугеже шойышташ веле огыл, а еҥ ѳмбаке шойыштын ойлашат чара. Тудо эше тӱрлӧ манеш-манешым чара, а тидыж деч посна ик коллективат илен ок керт, поснак ѳдырамаш-шамыч. Тидым шагал еҥже серьёзно акла. Кажныже шона:

уке шенгечем кеч-мом ойлышт, а улмем годым вес еҥ нерген кутыралтен налына. Тыште айдемылан нимогай лектыш ок кӱл, тудым мутланымаш авалта. Тиде койыш айдемын духовный кӱкшытшӧ лушкыдо улмым ончыкта.

Манеш-манеш мо дене лӱдыкшӧ? Молан еҥ-влак тидлан вуеш налыт? Индешымше кӱштымашым пудыртымо дене айдемын чын тӱсшым вашталташ тыршат, ондален, тудлан вес акым пуат. Лишыл еҥ мыланна умылаш лийдыме лиеш, тудын деч чонна йӱкшен кертеш. Но тыште кажне еҥлан чыным ойырен налаш йӧн уло. Юмын Кугыжанышын илышыж деке ушнаш тыршен, сулыкым касарен илет гын, чыным ойырен налаш кӧргӧ виет лиеш. Осал деч корангын, еҥ-влак нерген порым шонен илымаш Юмын Кугыжанышыш корным почеш.

Сулыкыш камвочшо айдеме тукумышто 90-95% еҥже шке илышышт дене огыт иле, а тудым артист гай модыт. Ме чынже дене могай улына, Юмо мемнам тугайым ужнеже. Илышым театрыш, а шкем актерыш савырыме дене айдеме тамыкын омсаже деке лишемеш. Кажныжлан шке чурийжым муман, но тидлан мыланна шукын мешаяш тӱнгалыт. Тидым

ышташ огыл манын, мемнам шкенамак кучылташ шонат. Шке илышыштет шоя дене варналтат гын, яндарын илен от керт, вет тунам илышыште улшо шоя нормыш савырна.

Индешымше кўштымашым пудыртымо дене айдеме шкенжым шке локтылаш тўнгалеш, тиде пеш серьезный йодыш. Шке чын тўсшым мумешке, шке илышыж дене илаш тўнгалмешке, айдеме ты кўштымашым пудыртымым чарнен ок керт. Ен ўмбаке шойышт ойлымо деч корангмаш – шўм-чон вургыждымо (бесстрастный) улмашын ужашыже. Енлан акым пуымо годым шке шонымынам тушкыман огыл.

Кандашымше кўштымаш: *Ит шолышт.*

Тиде кўштымаш чыла тўрлө шолыштымашым чара. Пачерыште але уремыште толымо гыч тўнгалын, кўкшө интеллектуальный да технологичный ондалкалымаш марте, взятке налмаш але пуымаш тышкак пура. Тиде кўштымашым пудыртышо айдеме кўранымашым илышын законышкыжо пурта да Юмо деч эше чот торла. Вес енын мо улыжым шолышташ тоштшо ен тидлан шкенжын праваже улмым пентгыдемдынеже. Революций деч вара «Экспроприация экспроприаторов» лозунг лийын, тунам

ен погым шинча ора шолыштым законешко луктыныт. Южгунам айдеме шкенжым эн чаплылан да енын кеч-можым налаш праваже улмылан шотла. Уш-акылыште тиде лакемеш гын, тидым «цинизм» але «нечестий», а тыгай еным Библийыште «нечестивец» маныт. Тыгай койыш тудын илыш умылымашышкыже савырна.

Кандашымше кўштымашым шукташ мо полша? Тидлан айдемын уто погым погыдымаш койышыжо лийшаш. Тыгай кўкшытыш монах гына нөлталт кертеш гынат, тыгай ен-влак чыла жапыштат лийыныт. Тыште погын шуко але шагалже огыл, а шўм-чон шўлышын могай улмыжо тўнлан шотлалтеш. Шукыж годым ме мыланна йөршын кўлдымө дечат ойырлен она керт. Иктаж-кунам кўлеш лиеш манын, пөрт тич тўрлө шўкшакым темена да курымашлыкын омсалондемже марте шўдыркалена. А тушко айдемыжым налыт, а тыгай «чемоданжым» кодат. Арвер але пого кунам да кушто кўлеш лийын кертмым айдеме пала гын, тиде йөршын вес шот. Но мо мыланна огеш кўл, тудын деч садак ойырлен кертшаш улына, уке гын кандашымше кўштымашым шукташ неле лийын кертеш.

Шымше кўштымаш: *Ит яжарлане.*

Шымше кўштымашын икымше эн проста умылымашыже – ешым погымо деч ончыч нигуштат яжарланаш ок лий, тыгак нимогай уда интимный отношений лийшаш огыл.

Шымше кўштымашым пеш вашке пудырташ лиеш, а молан тудым пудырташ ок лийжым шукыж годым огыт умыло. Вес еш коклаш пурен, тудо еш илышым шалатен кертмым чылан палат. Но кунам шымше кўштымашым икте-весе дене ваш умылен пудыртат, нунылан тидым умылттараш пеш неле.

Иктым палыман: пөръен ден ўдырамаш коклаште интимный кыл лийын гын, тиде нуным эрелан уша. Паленыт нуно тидым але пален огытыл, садак тыге лиеш. Апостол Павел ойла: «Яжар ўдырамаш дене ушнышо тудын дене ик кап лиеш» (1 Кор.).

Айдеме иканаште духовный да пўртүс ужаш гыч шога. Тўналтыштак Юмо тыге ыштен гын, иктыш ушнышо нине кок умылымашым шелаш ок лий. Кок вўдйогын иктыш ушнымо семын, пөръен ден ўдырамаш ик илышыш ушнат. Кажныже тичмаш илыш дене ила гын веле, тиде шукталт кертеш. Тыгодым духовный ужашыже тўн лийшаш. Ваш

умылен илыме годым нуно ик кап лийыт. Еш тиде тўняште тичмаш кап дене ила. Тичмашлыкше йомеш гын, еш илыш шалана. Еш пенгыде гын, тудым өрдыж гыч шалаташ ок лий. Айдемын погыжым руалтен налаш лиеш, илышыжым пытараш лиеш, но ешыште кеч иктыже пенгыдын шога гын, тыгай ешым шалаташ огеш лий. Южгунам илышыште неле ситуаций лиеш гынат, еш пенгыде гын, тудо аралалт кодеш. Умбакыже мо лийын кертшашым айдеме пала, но тидым садак ышта гын, тунам шымше кўштымаш пудырталтеш.

Кудымшо кўштымаш: *Ит нушт.*

Библийыште пушташ мут кок семын умылттаралтеш: илышым кўрлмаш да моральный але нравственный акт. Икымшыже шонен шуде, ала-могай вучыдымо ситуацийыште лийын кая, а кокымшыжо ончычак шонен пыштыме да тидлан ончылгоч ямдылалтме дене шукталтеш.

Кудымшо кўштымаш айдемын кумылжым шотыш налдымашым чара. Айдеме Юмын Законом ок пудырто гын, тудым ны пушташ, тудлан нимогай осалым ышташ ок лий. Туге гынат илышыште казнитлен пуштмаш уло,

сарыште пуштмымат Юмын Закон пала, шкем да шке суртым аралаш права уло, тунамат пуштмаш лийын кертеш. Но тыште түрлө обстоятельстве годым але вучыдымын лийше случай нерген огыл, а шонен ямдылыме пуштмаш нерген ойлалтеш. Кудымшо күштымаш тыгайым чара. Юмын Законом пудыртымо дене вес енын илышыже арам кўрылт кертеш.

Тиде күштымашым Евангелий вес семынат умылтара. Иисус Христос ойла: вес еным ужмышудымо ен пуштшо дене иктөр. Тугеже енын илышыжым кўрлмаш веле огыл пуштмаш лиеш, а еным ужмышудымашат пуштмаш дене иктөр. Духовный ончалтыш дене аклаш гын, тиде тыгак: вес еным ужмышудымо айдеме Юмо ончылно пуштшылан шотлалтеш.

Айдеме шўм-чон вургыждымо кўкшытыш ок шу гын, тудын эмоцияже лектынак шога. Но эмоция да воля – тиде икте огыл, а түрлө улымыш улыт. Эмоция – пўсө шижмаш, вашке сырен колтымаш. Тудо лумегож гай ылыжеш, но вашке эрта. Тиде психикын тўжвал ойыртемеже. А вот воля – көргө куат – тудо пеш виан. Ужмышудымаш ден йоратымаш

икте-весьштлан ваштарешла шогышо улымыш улыт, но кокытыштыжат көргө куат уло. Библийысе семын ойлалаш гын, тиде куат шўм гыч лектеш. Садланак ойлалт: Юмым уло шўм дене йораташ кўлеш. Ужмышудымаш ден йоратымаш – тиде духовный состояний, а вашке сырымаш – психический состояний, кудо вич минуту гыч эртен кертеш. Конешне, айдеме шкенжым кучаш тунемеш гын, тыгай лушкыдылык деч ойырлен кертеш. Но көргө куатшым вашке сырымашке вичтара гын, психический состоянийже тудын духовный илышышкыже савырна, тиде шкаланжак пеш лўдыкшө. Поро эмоцияым кучылтын, сай духовный кўкшытыш нөлталташ лиеш. Пуштшо лияш огыл манын, айдемылан ўнышылык кўлеш.

Юмын 10 күштымашыж гыч тиде кокимшо тўшкаже мыланна Юмо деч корандыше амал-шамычым почыт да, Юмо деке лишемаш манын, могай лияш кўлмым ончыктат. Шўм-чон вургыждымо, ен нерген уда шомакым ойлыдымо, уто погым погыдымо да шўм-чон яндарлык верч тыршымаш айдемым ўнышылык деке конда. Тугеже Юмын 10 күштымашыже – тиде моральный кодекс огыл, духовный

корно. Тудо Юмын Законун негызше, айдеме илышым кучышо рүдө.

Кокымшо гана мутланымаш

Тематический план:

Юмо нерген.

Кумытло Юмо – Троице.

Юмо – тўням Пўрышө.

Сулык нерген.

Юмын капан лиймыже да айдеме тукумым сулен налмыже.

Черке нерген.

Таинстве-влак.

Приходьсо общине.

Поро кече, шерге йолташ-влак. Тиде вашлиймаште мый мемнан ўшанымашнан могай улмыж нерген умылтараш тыршем. Христосын тунемшыже лияш манын, мыланна ик шинчымаш гына ок сите, эше приходьсо общинын илышыж дене илаш күлеш.

Юмо нерген

Библий книга мыланна Юмо нерген каласкала. Но Тудо Кө тугай? Юмо – тиде ала-могай куат але ала-могай энергий огыл, Юмо – тиде личность манын, Библийыште ончыктымо. Тиде абсолютный уш-акылан личность, Тудын көргө куатше эрыкан. Шке шочшыжо-влакым, мемнам, мучашдымын йöратыше Юмым Святой Евангелийыште Иисус Христос мыланна Пылпомышысо Ачана манаш күшта (Мф. 6: 9).

–Каласыза, тендан кокла гыч иктажше иктаж-кунам иктаж-мо верч Юмым сөрвален мо? Тыгай сөрвалымаш кузе маналтеш?

–Молитва!

Юмо – тиде личность манын, мыланна Библий ойла. Юмо мыланна пуымо эрыкым ок пудырто, мемнан кумылна деч посна илышышкына ок пуро. Тудо мемнан шке кумылын лишеммынам вуча. Сулыкна верч öкынен, Тудым сөрвалыме молитвам лудын, тидым кеч-кунам да кеч-кушто ышташ лиеш. Священный Возымаш мыланна Юмо нерген эше теве мом ойла. Чын Юмым палыдыме язычник-влак семын ме шуко юмылан ўшанышаш онал. Мемнан ўшаныме ик Юмын кум тўсшө, кум личностьшо уло: Ача, Эрге да Святой

Шүльш, сандене ме Тудым Троице манына. Кажне түсыштö Юмын чыла качествыже ик семынак уло, но тиде кум юмо да ик божествон кум ужашыже огыл. Тидым айдеме уш да мландымбалысе умылымаш дене пален керташ ок лий. Тиде факт мыланна курымешлан тайне лийын кодеш.

Божественный Почмаш негызеш ме пенгыдын ўшанышаш улына: кум түс, кум личность – Ача, Эрге да Святой Шүльш – тиде ик чын Юмо.

Библий мыланна ойла: Юмо – тиде личность, Тудо икте да тунамак Кумытло. Господь түням ыштен да тудын верч тырша манын, ме Священный Возымаш гыч палена. Мемнан планетым, шке йырна мом ужына, тудым да тудын деч öрдыжыштö мо улмым, чылажымат Господь Юмо ыштен. Тудын эн түн пүрымыжö – айдеме.

–Мландымбалне эн ончыч ылыше еñ-влакын лүмыштым паледа мо? Нуно кушто да кузе илент?
Тидын нерген Библий мом ойла?

Да, нунын лүмышт Адам ден Ева лийын. Юмо нуным ыштен да Райышке, Эдемысе садыш, илаш пуртен манын, Священный Возымаш ойла. Түняште мом пүрымыжылан

нуно оза лийышт манын, Юмо айдемылан кугыжан властым пуэн. Райыште ылыш пеш пеш сай лийын: чер але нойымаш, ойго але колымаш тушто лийын огыл. Уло түня кызытсе гай огыл, а сылне да тичмашлыкыш шушо лийын. Но икана чыла вашталтын.

Сулык нерген

–Кузе шонедат, мо тыге чот мемнан сандалыкым вашталтен кертын? Мо еñ-влакым, а нунын дене пырля уло космосым, Юмо деч коран ден?

Тиде кугу ойгын амалже – сулык. Мемнам пүрышö Юмо кажныжлан поро ден осал коклаште ойырен налаш лийме эрыкым пуэн. Осалым ойырен налмына годым осалым ыштена, осал мутым ойлена, ушышкына уда шонымашым пуртена. Тидын денем ме сулыкыш пурена, шкенам да йыр улшо түням лавыртена. Икымше еñ-влак – Адам ден Ева – денат тыгак лийын. Нуно Юмо деч корангыныт, Тудын чыла пуымыжым аклен огытыл, сандене йыр улшо түня да нуно шкештат вашталтыныт. Шкештат да нунын тукумышт райысе порылкым шижмым чарнен. Юмо деч корангымылан көра черланаш да орланаш түнгалыныт, айдеме ылыш колымаш

дене мучашлалташ тўнгалын. Ен-влак утларакше порылыкым огыл, а осалым йөраташ тўнгалыныт. Юмылан ўшанымашым арален кодышо ен-влак чыла жапыштат лийыныт. Но нуно порын илаш тыршеныт гынат, йомдарыме порылыкым шке вийышт дене пörтылтен кертын огытыл.

Юмын капан лиймыже да ен-влакым сулен налмыже

Сулыкыш камвочшо айдеме тукумым утараш, яндарешташ да паремдаш кўлын. Пылпомышысо шочмо элнам пörтылташ манын, кузе чын илаш кўлмө нерген каласкалалаш да ончыктен пуаш Святой Троицын кокумшо Тўсшө, чыла кертше Эрге Юмо, айдеме лиеш. Тудо Эн яндар Ёдыр Мария деч шочеш да айдеме капым налеш. Иисус Христос мландымбалне илымыж годым öрыктарыше чудым ыштен: черле да ия кучымо-влакым паремден, колышо-шамычым ылыжтен кынелтен. Мыланна Тудо Шкенжын кўкшө нравственностян да Юмылан йөрешшө илышыжым пример шотеш ончыктен коден.

Иисус Христосын нимогай сулыкшат лийын огыл. Тудо уло тўнян сулыкшым Шке ўмбакеже налын, мемнан закондымылыкна верч Шке кумылын мыскылымашым чытен,

ыресеш орланен колен. Юмо улмыжо дене Тудо кумшо кечын ылыж кынелын, Шке тунемшыже-влак деке эше нылле кече толеден. Вара Тудо апостол-влак ончылнак Пылпомышыш нöлталтын. Христосын ылыж кынелмыж деч вара витлымше кечын апостол-влак ўмбаке Святой Шўлыш Юмо волен. Святой Шўлышын порылыкшо тылеч вара Черкыште эре уло. Христос Юмо ен-влаклан утаралтмашым ямдылен. Шке сулык верч öкынен, кугу ўшанымаш дене тынеш пурымо дене Христос Черкын кажне енже утаралташ ўшаным налеш. Тидлан Юмын кўштымашыже-влакым шуктыман, Евангелийыште ончыктым илыш дене илыман. Юмын Кугыжанышын илышыжым Иисус Христос мландымбаке конден. Чыла кўштымашым шуктен илыме тидым ончыкта. Тудо ты тўняштак тўналеш.

Иисус Христос ен-влакым утарен, Юмын Кугыжанышыш пураш йöным пуэн, вашталт кертышт манын, кугыжан достоинством пörтылтен, сандене ме Тудым Утарыше манына. Кузе ме Юмын Кугыжанышыш пурена? Тиде лийын кертеш мо? Кажне айдемын капше да шўлышыжө уло. Капым ужын, шижын, тўкалтен кертына. Чоным але психикым ужын

але тўкалтен она керт, но шижын кертыва. Арам огыл калыкыште ойлат: «чонем коршта», «чонем йывыртен». Но айдемын эше тугай келгытше уло, кудым Библийыште «шўм» але духовный «мый» маныт. Духовным «мый» – мемнан личностьна, мемнан самосознанийна.

Жап эртыме дене айдемын капше шонгемеш да кола. Тўням ыштыме годым, а посна енлан тудын иланымыз годым Юмын пуымо шўлыш, духовным «мый» манмыже, нигунам ок коло. Капын колымекыже, шўлышын илышыштыже у йогын тўнгалеш. Тудым колымо деч варасе але вес тўнясе илыш маныт. Тиде илыш кок тўрлө лийын кертеш. «Рай але узьмак» да «ад але тамык» манме ойыртем-влакым чылан палат. Но мо тугай нуно улыт? Нине мутым колмеке, шуко енын шинча ончылныжо иктаж-могай ужмо сўрет конча. Ик велне, пыл коклаште, купидон-влак чонештылыт, а вес велне, шокшо под да салма-шамыч воктене, тўкан ия-шамыч шаньык дене шогат. Тыгай сўрет-влак рай да тамык нерген православный туныктымашлан келшен огыт тол.

Иисус Христос дене пырля Юмын Кугыжанышыштелиймаш – тиде Рай. Тушто Юмо дене ушнен

илымаш – тиде райысе состояний, ветЮмо – чын куанын, йоратымашын да тынысын Тўнгалтышыже. Ты Тўнгалтыш пелен курымеш лиймаш – эн кугу порылык да поро пиал. А ваштарешла улшо состоянийым ад але тамык маныт.

Юмын Кугыжанышыште Юмо дене пырля лияш манын, айдеме мландымбалне илымыж годым шке кумылжым ончыктен огыл гын, лийын кертшаш куаным тудо колымыз деч вара йоршын йомдара. Могай сулыкым ыштымыж верч окынымыз нерген илымыж годым священниклан каласен огыл гын, колымыз деч вара тудым шке сулыкшо орландараш тўнгалеш. Тамыкысе илыш – тиде тугай состояний, кунам нимогай куан, тыныс да йоратымаш уке.

Священный Возымаш ўшандара: шке илышна дене ме але Юмын Кугыжанышым, але тулан ереш мучаш марте пытышашым сулен налына, тидым Христос Кокымшо гана толмыж деч вара Шкенжын Лўдыкшө Судыштыжо каласа. Тунам чыла ен шке капше дене ылыж кынелеш да ты Судыш шогалеш.

Райысе поро пиалым муаш Господь тугеже чыла енлан йонным пуэн. Кө тидын верч тырша, тудо тамыкыш ок логал.

Сандене Юмо нерген эре шарнаш күлеш, шке үмырнам
Тудын чыла күштүмашыжым шуктен, Тудлан кумалын,
енлан порым ыштен да осал ваштареш кучедалын илыман.

Черке нерген

*–Чон почын каласаш гын, шкалан да лишыл ең-
влаккан ме чылаж годымак порым ыштена мо? Осал
ваштареш кучедалме олмеш молан вара ме южгунам
осалжым шкеак ыштена? Да, амалже пале – тиде
мемнан лушкыдылыкна.*

Сулык да сулыкан кумылшупшмаш ваштареш кучедалаш
Юмо мыланна польшым пуэн. Тиде польшыжо – мемнам
йөратыше Ача Юмын күштүмашыже-влак да Православный
Черкын Таинствыж-влак. Ме шке илышнам Юмын
күштүмаш-влак почеш виктарышаш улына. Черке –
үшаныше-влакым ушышо сообществе. Тудым Господь Иисус
Христос Шкеак негызлен да вуйлата. Ончыч Черке Иисус
Христос да Тудын тунемшыже-влак гыч ышталтын. Вара
тунемшыж-влак апостол лийыныт да христиан верам тўня
мучко шареныт: священник-влакым шогалтеныт,
вашлиймашым этареныт, мемнан семынак ең-влак дене

мутланеныт, нунын мутыштлан үшаныше-влакым тынеш
пуртеныт. Тыге Черке кок тўжем ий ила да виянгеш.

*–Чўчкыдын тыге ойлымат колаш лиеш: Черкыже
мыланем молан күлеш? Мый Евангелийым лудынам,
Иисус мыланем пеш келша, сандене мый Тудым
Юмылан шотлаш тореш омыл. А молыжо мыланем
молан күлеш?*

Иктым эре шарныман: кунам ме храмьш кумалаш
погынена, Господь Шкеак мемнан коклаште лиеш.
Священный Возымаште Тудо Шкеак тидын нерген ойла: «Вет
кушто Мыйын лўмемлан көра коктын але кумытын погынат,
тушто Мый нунын коклаште лиям» (Мф. 18:19-20). Шке
сулыкнам ме шке вийна дене сенен она керг. Тидлан
польшым Черкыште веле налын кертына. Кузе тиде лиеш,
умбакыже пален налына.

Таинстве-влак

Черкыште тўрлө службо да йўла але обряд улмым те
паледа вет. Эн тыглай обряд – шке ўмбақына ырсын
палыжым пыштүмаш. Кажныже шкенжым чын ырслен

моштышаш, айста төчен ончена. Пурла кидын кум парняжым Троице Юмо лүмеш – Ача, Эрге да Святой Шүлыш лүмеш – пырля кучена. Кок парняжым кидкопаш йыгыре темдалына. Тиде мемнан Утарышына Господь Иисус Христосын кок пүртүсшым – ик жапыштак Айдеме да Юмо улмыжым – ончыкта. Шке үмбақына Ыресын палыжым пыштымаш мыланна Юмын полышым пуа, осал шүлышым поктен колта, чонышко тынысым да лыпланымашым пурта. Ача-ава ден кресача-кресава-влак, мемнан кызыт тынеш пуртымо йоча ден аза-шамыч изиш кушкыт гын, те нуным чын ыреслалташ туныктышаш улыда.

Черкыште эн тун шым обряд ден священнодействий уло, нуным Таинстве маныт. Айдеме чон да кап гыч шога, сандене черке Таинстве-влак айдемын чонжылан веле огыл, тыгак капшылан сай лийже манын тыршат. Нине священнодействий гоч айдеме, ужаш лийдымын да öрыктарышын, Юмын куатым, Тудын порылыкшым налеш, сандене Таинстве маналтыт. Тиде куат айдемылан шке көргыштыжö да йырже улшо осалым сенгаш полша.

Тынеш пурымаш да Миропомазаний – тиде айдемын илышыштыже лийше икымше Таинстве. Те кызыт тиде Таинствылан ямдылалтыда. Тынеш пурымо Таинстве годым Юмым – Ачам, Эргым, Святой Шүлышым – үжын, кум гана вүдыш пурымо дене айдеме у илышлан угыч шочеш. Ончычсо сулыкшо верч айдеме öкына гын, Тынеш пурымаш тудым эрыкта. Ушан дене Тынеш пурышо айдеме Православный Черкын енге лиеш. Ынде тудо аралыше суксым Юмо деч налеш да моло Таинствыште да обрядыште лийын кертеш. Айдемылан могай лүмым пуэт, тиде тудын илышыштыже кугу рольым модеш. Лүмна дене мемнам ача-ава, йолташ да палыме-влак веле огыл лүмдат. Айдемын лүмжö молитваште каласалтеш, вет тудым черкыш пуымо запискаш возат, мөнгыштö кумалме годым ушештарат. Руш Православный Черкыште Тынеш пурышо айдемылан иктаж святой енын лүмжым пуат, ты енг верч тудо Пылпомышто кумал шогышо лиеш. Шке святоетын иконыжо суртыштет лийже, тудын нерген шукырак палаш тырше, тудым пагален шарныме кечын храмыш мияш тырше.

Миром шүрымö але Миропомазаний Таинстве Тынеш пуртымо годымак шукталтеш. Тыгодым айдеме деке Святой Шүлыш вола да Тынеш пурышо енлан Юмын порылыкым пуа, тудым Юмын илыше храмжым ышта. Юмын порылык айдемым осалын властыше деч утара, ончыкылык илышыштыже сулык ваштареш кучедалаш вийым да польшым пуа. Вуеш шушо айдеме Тынеш пура гын, тудлан тидым ўшан дене ыштыман. Шке илышым сай могырыш вашталтыман, ончычсо сулык-шамыч деч коранман да нунын ваштареш кучедалаш тыршыман. Йочам Тынеш пуртымашат ожнак тўнгалын. Нунын деч але келге ўшанымашым да сулык верч öкынымашым огыт йод. Ача-ава ден кресача-кресава-влакын ўшанышт улмылан көра йоча-влакым тынеш пуртат. Нунын святой долгышт але порысышт – йочам христиан илышлан туныкташ да ўшанымашын чынже нерген умылтараш. Нуно шке илышышт дене йочаштлан пример лийышт да нуным сулык ваштареш кучедалаш туныктышт. Ме йоча-влак верч кумалына да ўшанена: мемнан йодмына почеш Господь нунылан тўрлö порылыкым пуа.

–Кажне христианин исповедьыш да Причастийыш коштыаш манын, те колында вет? Йочам Тынеш пурташ шонышо ача-ава ден кресача-кресава лийшааш еñ-влак ончыч нине Таинством эртышааш улыт, сандене мыланна тидын нерген мутланен налаш күлеш.

Тынеш пурышо еñ-влакат Юмын күштымашым чылаж годым огыт шукто да сулыкым ыштат манын, чаманаш гына логалеш. Южо сулыкшым айдеме илышыште ик гана але икмыняр гана веле ышта, а улыт тугай сулык-шамыч, кудышт привычкыш пуреныт. Тидыжат, тудыжат айдемым неле кү семын темда, сандене чўчкыдын колаш логалеш: «Жапым пöртылташ лиеш ыле гын, мый тиде сулыкым ом ыште ыле. Совесть күштымö почеш вес семын илем ыле». Но айдеме жапым пöртылтен ок керт, сандене шке ўмбалныже кү семын темдыше нелытым нумалеш.

Покаяний Таинстве – сулыкын нелытше деч утлаш полшышо Таинстве. Черкыште тудым вес семынже исповедь але сулыкым почын каласымаш маныт. Исповедьыш толшо еñ Юмылан шке сулыкшым священник ончылно почеш,

проститлаш йодеш, шке сулыккан кумылшупшмашыже ваштареш кучедалаш мутым пуа. Священник тудлан икмыняр йодыш ден ойкангашым пуэн, пырля кумалын кертеш. Иктым сайын шарныман: исповедьыште ойлымо сулыкым священник нигунам да нигöлан ок каласе, вет тудо шкежат Юмо ончылно мутым куча. Сулыкшо нерген чон почын каласа да тöрланаш кумылжо уло гын, айдемын ты сулыкшо үштылалтеш, пуйто тудо лийынат огыл. Тидын нерген святой ен-влак чот үшандарен ойлат. Тиде яндарлык ончыкыжым сулык ваштареш кучедалаш вийым пуа.

Святой Причастий Таинстве Христиан илышын рүдыжлан шотлалтеш. Тиде Таинстве годым Господь Юмо кинде ден йошкар аракам Господь Иисус Христосын Капше ден Вүрышкыжö савыра. Причастий Таинстве годым кинде ден йошкар аракам көргышкына налме дене ме Утарышын Капшым кочкына да Тудын Вүржым подылына. Тыге христиан Христос Юмо дене духовно да физически ушна, Тудын дене кылдалт шогышо ужаш лиеш. Тиде Таинством рушлаже Причастий, а марлаже Пырчес подылмаш манят. Господь Иисус Христос Шкенжын Утарыше орланымашыж

деч ончыч тунемшыж-влак дене пырля кас кочкышым ыштен, тунам Тудо Шке ты Таинством негызлен коден.

–Христосын Шке тунемшыж-влак дене пытармыш гана эртарыме кас кочкышыжым кузе лүмденит, те паледа мо? Тайная Вечеря але Шолын Кас кочкыш.

Причастий Таинстве эн кугулан шотлалтеш, тудын деч посна христианин лияш ок лий, вет көн көргыштыжö Христос уло – тудо гына христианин. Ме Черкын ныл Таинствыж нерген күчыкын каласкалышна. Нинын деч весе эше кум Таинстве уло. Кө Юмын благословитлыме пиалан ешым чумыраш шона, Черке нуным **Венчаний Таинствыш** үжеш. Кап чер да чон нелылык дене орланыше-влаклан **Соборований Таинстве** уло. Священникын санжылан йöрышö енлан **Священстве Таинстве** уло. Тиде Таинстве гоч пöръен-влак гына эртат, вет үдырамашын служенийже весе – йочам шочыктен, тудым ончен кушташ.

Üшанымашын Символжо

Ынде «Üшанымашын Символжо» манме священный текст дене палыме лийына. Тынеш пуримо Таинстве годым те

тудым йўкын лудшаш улыда, сандене тудым кажне эрдене йўкын лудаш кўлеш. Тиде текст – православный христиан ўшанымашын негызшым кўчыкын да пеш чын почын пуа. Тендан дене пырля кызыт марте мом пален налынна, тыште чыла уло.

Приложенийыште уло «Ўшанымашын Символжым» катехизатор ончылгоч шукемден ямдыла да кажныжлан пуа. Текстым ончык ике йўкын лудеш, варе весе-влаклан лудаш темла. Йодыш почеш пашам шуя.

Ўшанымашын Символжо

¹Инанем* чыла кучен Ашныше ик Ача Юмылан, пылпомышым, мландым, чыла ужмынам да уждымынам Пўрышылан.

–Юмылан ўшанымаш. Мо тиде тыгай?

*Инанем ден ўшанем мут синоним улыт, иктымак ончыктат.

²Юмо дечын шочшо Иктак веле Юмын Эргыже Господь Иисус Христослан, чыла курым дечат ожно улшо Ача Юмо дечын шочшылан. Волгыдо гычын лекше Волгыдо улмыжлан.

Чын Юмо дечын шочшо пўрыдымө чын Юмо улмыжлан, Ачаж дене иктак улмыжлан, Тудын чыла пўрымыжлан.

–Молан христиан-шамыч Иисус Христосым Господь маным?

³Мемнан верчна, айдеме-шамычым, мемнам, утарышаш верч, Пылпомыш гычын волен, Святой Шўлышын куатше дене Мария лўман Ёдыр дечын капан айдеме лиймыжлан инанем.

–Капан айдеме лийын манмыже мом ончыкта?

⁴Понтий Пилат улмо годым мемнан верчна ыресеш пудалалтме орлыкым чытен колымыжлан, тойымылан,

–Христос молан колымашым чытен?

⁵Юмын законышто каласыме гаяк, кумшо кечын ылыж кынелмыжлан.

–Иисус Христос молан ылыж кынелын?

⁶Пылпомышко кўзен каен, Ача Юмын пурла могыреш шичмыжлан инанем.

⁷Илыше айдеме-шамычым, колышо айдеме-шамычымат судитлаш кугу чап дене вес гана толшашыжлан, Тудын Кугыжанышыже пытышашлык огыллан.

⁸Адак Святой Шўлышын Илымашым пўрышө Юмо улмыжлан, Ача Юмо гычын лекмыжлан. Ача да Эрге Юмо

дене иквереш моктен кумалаш кўлмылан. Пророк-шамыч гоч Тудын ойлымыжлан.

-Святой Шўлышы – тиде Юмо мо?

⁹Апостол-шамычын мланде ўмбалне чыла иктеш туныктен кодымо Святой Черкылан.

-Молан мыланна Черке кўлеш?

¹⁰Язык гычын эрыкталтшаш верч ик гана веле тынеш пурышашлан инанем.

-Тынеш пурымо Таинстве годым сулык касаралтеш мо? Могай условий годым касаралтеш?

¹¹Ўшанен вучем колышо айдеме-шамычын былж кынешашыштым,

¹²курумеш илышашымат. Аминь.

Тынеш пурымо Таинствын эртымыже

Тынеш пурымо Таинствым эртымыда годым тушто мо ышталтмым умылыза манын, тудын радамже нерген умылтараш кўлеш. Ожно Тынеш пураш пеш кужун, ик ий але утларакат, ямдылалтыныт. Нунын Тынеш пураш шонымышт нерген йўкын увертареныт, Христос нерген, православный вера да Черке нерген ятыр жап каласкаленыт, сандене нуным **оглашенный** але «йўкын увертарыме» маныныт. Ямдылалтме

жап мучашлан нуно Священный Возымашым, Юмын кўштымаш ден молитва-влакым сайын паленыт. Тынеш пурымо деч ончычак Черке илыш дене илен, черке общинын членже лийыныт. Мучаш марте огыл гынат, черке службышто нуно шоген кертыныт. Оглашенный-влакым Кугече деч ончыч, Кугу Пўтө мучаште, Тынеш пуртеныт.

Тынеш пураш але йочажымТынеш пурташ шонышо енг кызытат сайын ямдылалтшаш. Кеч ик Евангелийым лудын лекташ тыршыман, Православный Черкын туныктымашыж дене палыме лийман. Священник дене вашлийын, шке сулыкет-шамыч нерген өкынен да чон почын каласыман.

**Оглашений чин да осал шўлыш-шамычым чарыме молитва-
влак**

Тынеш пурымо деч ончыч эртарыме икмыняр обрядым
Оглашений чин маныт.

Ужаш лийме материальный тўня деч посна Юмо эше весым, ужаш лийдыме тўням ыштен, те тидын нерген паледа вет? Ты духовный тўням суксо-влакын тўняшт маныт. Суксо-влак Юмым колыштшо да Тудлан служитлыше шўлыш улыт.

Но ужаш лийдыме тўняште ожно кугу трагедий лийын: суксо-влакын ик ужашыже Юмо деч корангын. Сулыкыш камвочшо да шке Пўрышышт деч корангше нине суксо-шамыч осалыш савырненыт, кызыт нуным ия маныт, а нунын вуйлатышыштым – сатана але дьявол. Сатана лўм «противник» але ваштареш шогышо» манын кусаралтеш, а дьявол – «клеветник». Сатана ден тудын тарзыже-шамыч чыла шотыштат Юмо ваштареш шогат да шке шояшт дене шукырак айдеме чоным пытараш тўчат. Сатана ден ия-шамычым эше черт маныт да йомакысе семын тўкан да почаным сўретлат. Тиде йўршынжак чын огыл. Ия–тиде духовный существо, сандене тудо тўрлў тўсым налын кертеш. Нуно айдеме чоныш влиянийым ыштен кертыт, уда кумылшупшмашым тушкен пуат. Айдеме огеш торешлане гын, тудын эрыкшым чылт сорлыклат, айдеме чоныш пурен, тушто озаланен кертыт. Сандене Оглашений чиным священник запретительный молитвам лудмаш гыч тўнгалеш. Юмын лўмжў дене тудо сатанам чара, Христосын ойырен налме да Святой Тынеш пурымашлан ямдылалтше тиде у воин деч корангаш кўшта.

Тынеш пурымо годсо сўрымаш да ўшанымашым почын каласымаш

Святой Крещенийым налше айдеме христианин але Христосын воинже лиеш. Тудо осал ваштареш, сатана ваштареш кучедалаш тўнгалеш. Шке чоныштына улшо чыла осалым да сулыкым ме Юмо полшымо дене сенаш ўжмў улына. Кузе самырык салтак присягым пуа, тыгак христианин лийшаш егат сўрымашым пуа. Тудо манеш: сатаналан нигунам служитлаш огыл манын, мый шке сулыкем-шамыч ваштареш кучедалаш тўнгалам. Христослан ўшанле лияш манын, Юмым йўратен, Тудын кўштымашыже-влакым шуктен илаш тўнгалам. Изи йоча-влак верч сўрымашым нунын кресача-кресавашт пуат.

Тынеш пурышо ег чурийже дене касвелыш савырнен шогалеш. Христиан традицийыште касвел – тиде осалын, лўдыкшын, дьяволын символжо. Вет кече касвелыш шинчеш да йўд шуэш. А йўд – пычкемыш да лўдыкшў жап. А эрвелым христианин эреак илыш, куан да Юмо дене ушнымаш семын умыла. Чыла православный храмын алтарьже – эрвелне. Вет кече тудо велым лектеш да, Господын мемнан чонлан

волгыдым да илышым пуымыж семынак, мемнан каплан
волгыдым да илышым пуа.

Священник кум гана йодеш:

*–Сатана деч, тудын чыла пашаже да осал
суксыжо-влак деч, тудын чыла служитлымыж
деч,тудын чыла кугешнымашыж деч йӱршеш
коравам мо?*

Тынеш пурышо ен кум гана вашешта:

–Йӱршеш коравам.

Сатана деч корагмыжым пенгыдемдаш манын, Тынеш
пурышо ен ожнысо йӱла почеш касвелыш пуалеш да
шӱвалеш. Вара тудо чурийже дене эрвелыш савырнен
шогалеш. Священник тудлан у йодыш-влакым пуэда:

–Христо дене ушнет мо?

–Ушнем.

Нине йодыш ден вашмут тыгак кум гана каласалтыт.

–Тудлан ушанет мо?

–Тудлан Кугыжа да Юмо семын ушанем.

Шке ушанымашыжым пенгыдемден, Тынеш пурышо ен
Ушанымашын Символжым лудеш. Кумалмына годым ме шке
умбакына ыресын палыжым пыштена. Пурла кидын кум
парняжым ме Троице Юмылан ушанымына лӱмеш пырля
кучена. Кок парняжым кидкопаш йыгыре темдалына. Тыге
мемнан Утарышынан – Господь Иисус Христосын, кок
пӱртӱсшылан – иканаште Айдеме да Юмо улмыжлан –
инанымынам ончыктена.

Тынеш пурышо ен шке ушанымашыжым Юмо да ен-влак
ончылно каласа. Вара священник молитвам лудеш, ты енлан
Юмо деч Святой Тынеш пурымашын порылыкшым йодеш.
Тидын деч вара **Тынеш пурымоТаинстве** тӱнгалеш.

Тынеш пурымоТаинстве

Купель йыр сортам чӱктат, да священник торжественно
каласа:

*–Ачан, Эргын, Святой Шӱлышын Кугыжанышыже
порылан пӱралтише, кызытат, керек-кунамат,
курым-курым мучкак.*

Вара священник вўдым святитла. Тынеш пуртышаш вўдым Святой Шўлыш полшымо дене Юмо святитлыже манын, молитвам лудеш. Тынеш пурышо ең волгыдын айдемыже да курымашлык порылыкын наследникше лийже манын, кумалеш.

Святой елейым шўрымаш

Елей – тиде святитлыме кушкыл үй. Тудо тынысын, поро илышын да Юмын чаманымашыжын символжо. Библийыште ончыктымo жапыште тудым кочкыш семын веле огыл, тыгак эм семынат кучылтыныт да кугыжалан шогалтыме енын вуйышкыжо шўреныт. Тынеш пурышо еным елей дене шўрымаш тудым Юмо проститлымым, Тудын чаманымажым, куаным да сулык деч пареммашым пуымыжым, тыгак Шке Кугыжанышышкыже пураш ўжмым ончыкта.

Священник елей дене ончыч купельысе вўдым ыресла шўралта, а вара – Тынеш пурышо еным. Эң ончыч сангажым шўралтыме годым ойла:

–Ачан, Эргын, Святой Шўлышын лўмеш куанымашын ўйжө дене Юмын кулжо (лўмжө) шўралтеш. Аминь.

Вара онжышкыжо шўра:

–Чонжо ден капшылан пареммаш лийже.

Пылышышкыже шўрымө годым ойла:

–Ўшанымашын негызым колжо.

Кидышкыже шўрымө годым:

–Тыйын кидет, Юмо, мыйым ыштен да мыйым нўрен.

Йолышкыжо шўрымө годым:

–Юмо, Тыйын шўдымашет-влак семын коштио.

Тынеш пуртымаш

Тынеш пурышо еным правил почеш вўдыш чыкен лукман. Но тыгай кугу купель шагал храмыште уло, сандене кызытсе жапыште кугыен-влакым вуйышт дене кум гана вўдыш чыкен луктыт але вўд дене чывылтат. Чот черле еным Тынеш пуртымo годым вўдым шыжыктымат сита. Тынеш пурышо еным священник кум гана вўдыш чыкен луктеш але вўд дене чывылта, шкеже тыге ойла:

–Юмын кулжо (лүмжө) Тынеш нурталтеш Ача (Юмо) лүмеш, аминь. Эрге (Юмо) лүмеш, аминь. Святой Шүлыш (Юмо) лүмеш, аминь.

Тынеш пурымашын значенийже

Тынеш пурымо дене кажне айдеме öрыктарышын уэмеш, тидым айдеме уш дене умылен керташ огеш лий. Тудын чон ден капше эрыкталтеш, святитлалтеш. Тыге айдеме кокымшо гана шочеш, тиде духовный шочмаш маналтеш.

Тынеш пурымо годым Юмо айдемын чыла сулыкшым проститла да сулык ваштареш кучедалаш поро вийым пуа. Шке сулык верч öкынымаш ден Тынеш пурымаш ваш кылдалтше улыт. Айдеме тынеш пурымыж годым Юмылан шке илышыжым төрлаташ сөра.

Первородный сулык манме умылымаш уло. Адам ден Ева кугезына-влак Юмо ончылно сулыкым ыштеныт, сандене нунын гоч мемнан пүртүсышкына сулык пурен, тукым гыч тукымыш куснышо наследственный чер семын уло айдеме тўням авалтен. Первородный сулык чылаштын уло, шочын вочшо азанат, кеч тудо шкеже нимо осалым ыштен огыл.

Тынеш пурымо годым Юмо тиде первородный сулыкын властыше деч айдемым утара. Тынеш пурымо купельыште тошто айдеме кола, вара у айдеме ылыж кычелеш. Вўдыш чыкымыже сулыклан колымашым ончыкта, а вўд гыч лукмыжо – Юмо дене пырля илаш ылыж кычелмым.

Миром шўрымö але Миропомазаний Таинстве

Тынеш пурымо деч вара вигак эше ик Таинстве – Миром шўрымаш але Миропомазаний – шукталтеш. Мир – тиде святитлыме тамле пушан жидкость, тудым Кугу Пўтö жапыште Патриарх шке святитла. Святой миром шўрымö годым тынеш пурышылан Святой Шўлышын дарже – пöлекше – пуалтеш. Сангам, шинчагомдышым, неррожым, пылышым, тўрвым, оным, кид ден йолым миром дене шўрымö годым священник кажне гана ойла:

–Святой Шўлышын палыже.

А тынеш пурышо вашешта:

–Аминь.

Миром шўрымашын значенийже

Христосын ылыж кыселмыжлан витле кече, а Тудын пылпомышко нӧлталтмыжлан лу кече шумеке, Тудын тунемшыж-влак ӱмбаке тулйылме-влак семын Святой Шӱлыш волен. Эн святой Троицын Кумшо Тӱсшӧ – Святой Шӱлыш Юмо. Шке волымыж дене Тудо апостол-влакым святитлен да нунылан ойыртемалтше порылыкым – благодатьым – пуэн. Апостол-шамычлан пуымо жап годсек Святой Шӱлышын порылыкшо Черкыште эре уло. Тынеш пурымо гоч Черке дене ушнышо еҥ тиде порылыкыш ушна. Ожнысо Черкыште Святой Шӱлышын порылыкшым епископын кидшым пыштыме гоч налыныт, вара тиде обрядым святой миром шӱрымӧ дене вашталтеныт. Миропомазаний Таинством кокымшо гана кугыжа гына эртен кертеш. Вет кугыжалан шогалтыме еным святой миро дене шӱрат.

Купель йыр коштмаш

Ожно храмыште огыл, а баптистерий манме посна пӧлемыште Тынеш пуртеныт. Тынеш пурымо деч вара нуно, ош вургемым чиен, кидеш сортам кучен, храмыш торжественно каеныт. Тушто нуным уло черке общине

куанен вашлийын. Мемнан жапыште купель йыр кум гана мурен савырнат да ойлат:

–Те чылан, Христос дене ушнаш манын тынеш пурышо-влак, Христос дене вӱдылалтында. Аллилуиа.

Апостол ден Евангелийым лудмаш

Кунам чылан шке верышкышт пӧртылыт, святой апостол Павелын римлян-влаклан колтымо серышыж гыч ужаш лудалтеш:

«Але огыда пале: ме чылан, Христос Иисус дене ушнаш тынеш пурышо-влак, Тудын колымашыж деке ушнаш тынеш пуренна? Тыгеракын, ме Тудын колымашыж деке ушнаш тынеш пурымо дене Христос дене пырля тоялтынна: кузе Христос колымаш гыч Ачан чапше дене ылыж кысенын, тугак меат уэмдыме илыш дене илышаш улына. Ме икгай колымаш дене Тудын деке ушненна гын, икгай ылыжмаш денат Тудын деке ушымо лийына. Ме палена: языкан капым укешке лукташ да мыланна тылеч вара языкын кулжо лияш огыл манын, «тошто айдемынам» Христос дене пырля ыресеш пудалыме. Вет колышо еҥ язык деч эрыкан. А ме Христос дене пырля коленна гын, Тудын дене пырля илашат тӱнгалына манын, ӱшанена. Ме палена: Христос колымаш гыч ылыжын, да Тудо ынде ок коло, Тудын ӱмбалне ынде колымашын вийже уке. Могай

колымаш дене колен, языклан ик гана эрелан колен, могай илыш дене ила, Юмылан ила. Тыгак теат шкендам языклан колышылан, а мемнан Господьна Иисус Христос дене ушнен, Юмылан илышылан шотлыза» (6: 3-11).

Вара священник Апостол Матфей деч святой

Евангелийым лудеш:

«Тудо жап годым латик тунемшыже Галилейыш Иисусын кўштымō курык ўмбаке каен. Иисусым ужмеке, ончыланже кумык возыныт, а южышт кокытеланеныт. Иисус нунын деке лишемын да каласен: «Мылам пылпомышто да мландымбалне пўтынъ власть пуалтын. Сандене кайыза да чыла калык-влакым туныктыза. Ача, Эрге да Святой Шўлыш лўмеш нуным тынеш пуртыза, тыланда чыла кўштымем шуктен шогаш туныктыза. Тўня пытымешке, Мый кече еда тендан дене пырля лиям. Аминь» (8: 16-20).

Мушкын налмаш

Тынеш пурышын ўмбакеже шўрымō святой Миро тудын капешыже кодшаш огыл, сандене святой миро шўрымō верым священник лўмын ямдылыме губко дене йыген налеш.

Ўпым тўредмаш

Вара ўпым тўредме йўла эртаралтеш. Тиде тўредмаш айдемын Юмылан пуалтмыжым ончыкта.

Черкыш пуртымаш

Тынеш пуримо да святой миро шўрымō дене кылдалтше пытартыш обряд воцерковлений але черкыш пуртымаш маналтеш. Пўрбен але рвезе йоча черкыш пурталтеш гын, тудым священник алтарьыш пурта. Ўдырамаш але ўдыр йоча гын, тудо Утарыше Христосын да Юмын Аван иконжым шупшалеш. Нине юмоҥа-влак алтарьыш пуримо тўн омса кок велне улыт.

Приходьсо общине

Мемнан мутланымашна мучашыш лишемеш. Тудо тыланда пайдале лийын манын, мый ўшанен кодам. Тыште мом колмыдам шарнаш тыштыза. Но тиде эше теорий веле. Юмо дене пырля илыме, Христос дене пырля лийме опытым те Черкыште, общиныште веле налын кертыда. Сандене чылажымат моло ўшаныше-влак дене пырля ушнен ыштыман, тунам христиан веран могай поро улмыжым сайын шижыда. Свято Евангелийыште Господь тыге ойла: «Тыгак тыланда чынак ойлем: тендан кокла гыч кокытшо мланде ўмбалне иктаж-мо нерген сўрвалаш мутланен келша гын, Пылпомышысо Ачам мом йодмыштым чылажымат шукта, вет

кушто Мыйын лүмемлан көра коктын але кумытын погынат, тушто Мый нунын коклаште лиям» (Мф. 18:19-20).

Черке общиныште пырля кумалме, Юмын күштымашыжым шуктен, поро пашам шуктен, пырля жапым эртарыме тыланда духовный илыш дене илаш тўнгалаш полша. Приходьсо православный общине службыш да молитва лудаш веле огыл погына. Рушарня школышто йоча-влакым да кугыен-влакымат Юмын Законлан туныктена, Библийым шымлаш пырля погынена.

Черке общинын илышыже нерген каласкалышаш пример катехизаторлан умбалнырак пуалтеш. Тынеш пурымо Таинствыш толмо годым пелен мом налман, тидын нерген мутланымаш мучаште каласаш але справкым пуэдыме годым нунылан ончычак печатлен ямдылыме шарныктышыжат пуэдаш лиеш. Катехизатор тыгак шке телефон номержым але моло контактный данийжым пуышаш.

Справкым налше-влаклан ушештарыман: могой черкыште Тынеш пураш шонат, тушто нуно ончыч священник дене вашлийшаш улыт. Йошкар-Оласе

Православный центршыте батюшка-влакын дежуритлыме график стендыште уло.

Регистрационный журнал благочинийын але центрн кажне приходыштыжо лийшаш. Тушто справкым регистрироватлыман, номер да печать лийшаш. Журналыште палемдыман: справкын номерже, енын фамилийже, лүмжө да ача лүмжө деч вара комментарий лийшаш, кө тудо: Тынеш пураш толио але ача-ава, але кресава-кресача – тиде статистикылан күлеш. Изи аза-шамычым возыман огыл. Журналым икымше вашлиймаш тўнгалтыште оформитлаш сайрак, тунам толио ен-влак мутланыме жапыштак икешт нерген возен кертыт. Мутланымашым эртарыме числам журналыште ончыкташ күлеш.

Ача-ава да кресава-кресача-влак дене мутланыме пример

Шерге ача-ава ден кресава-кресача-влак! Тынеш пуртымо йочам Христос дене ушнен илаш те шке туныктышаш улыда. Кушкын шумекыже тудым храмыш кид гыч вўден толын от керт. Шке уш дене Христос почеш кошгшо шотан

христианин лийже манын, тудын изиж годым те чот тыршышаш улыда.

Көн үмбалне тўн ответственность улмо нерген

Юмо ончылно тўн ответственность кресава-кресача-влак үмбалне, вет Тынеш пуртымо годым йоча олмеш сōрымашым те ойледа. Тынеш пуртымо деч вара те ўмырда мучко нунын верч кумалшаш улыда. Йōн улмо годым нунын дене пырля храмыш кошташ, Юмылан ўшаныме нерген кўлешан книгаг жапыштыже пуаш тыршыза. Христиан илыш нерген чон почын мутланаш, христианинын могай лийшашыж нерген умылтараш манын, икте-весе коклаште умылымаш лийже. Но христиан вера негызеш ончен куштымаште тўн ответственность садак ача-ава-влак үмбалне. Христиан вера негызеш ончен кушташ тўрлō улыш уло. Тидлан Черке Таинствыш, Юмылан служитлымашке да приходишо илышыш ушнаш лиеш. Молитват тўрлō лиеш: молитвам йоча шке лудын кертеш, йоча верч кугыен-влакын кумалмышт, йоча дене пырля кумалмаш. Святой Возымаш да святой-влакын илышышт дене палыме лиймаш кугу пайдам пуа. Пўтым пырля кучымаш да поро паша-влакым тўшкан шуктымаш.

Ача-ава ден кресава-кресача-влакын христианин семын илыме примерышт йочан ушыштыжо эрелан кодеш. Шке илышыжым Евангелийын волгыдыж дене волгалтарен моштыжо манын, йочам кўлеш книгаг лудаш изинекак туныкташ кўлеш. Поро ден осалым умылаш полшаш: илышыште лийше тўрлō ситуацийыште шкем кузе кучымо да мом ышташ кўлмō нерген мутланыман. Шкенжым шке сайынак умылыжо манын, шке чон ден кап вийжым порылан кучылташ туныктыман.

Черке Таинствыш да черке илышыш ушнымо нерген

Пырчесым шкеат чўчкыдын подылшо да Христосын ты Святой Тайныжым подылташ шке йочаштым коштыктышо ача-ава-влак чын ыштат. Йочадам Пырчес подылташ чўчкыдын коштыктеда, а шкеже тиде Таинствыш шуэн коштыда гын, йочан чоныштыжо кокыте шонымаш лектеш. Тудо шонен кертеш: «А тидыже чынжымак кўлеш мо?»

Шым ияш лиймекше, йоча исповедь Таинствыш ушна. Ешын шке духовникше уло гын, тудо йочам сайын пала, сандене исповедьыш шым ий деч ончычат, шым ий

эрталтымекат ушен кертен, вет кажне йочан духовный кўкшытшö тўрлö.

Йоча изиж годсекак храмым да Юмын службым йöратыже манын, кугыен-влаклан тыршыман. Черкыш мийыме кече йочалан ойыртемалтше да куанле лийже. Тидлан ончылгоч ямдылалтман. Мутлан, ты кечын кужун вучымо пайрем вургемым чияш лиеш. Тидыже йочам кызыт кузе-гынат храмыш нангаяшлан огыл ышталтеш, а тудо ончыкыжым тушко шке кумылын коштшо айдеме лийже манын. Конешне, ача-ава-влак шкештат Черке службым йöратышаш улыт. Тыште мо ышталтмым умылтарен, ме йочан уш-акылжым шонаш таратена. Тудын ийготшым, вий-куатшым да кумылжым шотыш налман. Вес ганат толаш кумылжо лийже манын, службышто мыняр жап шоген кертмыж нерген ончылгоч шоналтыман.

Мемнан храм пелен рушарня школ уло. Тушто йоча тыгаяк ўшаныше йолташ-влакым муын кертеш. Черке илыш дене илаш тўнгалаш тиде пеш пайдале. Тыгак тудо Евангелийым, святой-влакын илышыштым пален налеш, Черкын да черке пайрем-влакын значенийыштым умыла. Тылеч посна мемнан

храмыште эше теве мо ышталтеш: *(кажныже шке приходын ылышыж гыч примерым ешара)*. Чыла тиде кажне йочалан черке общинын активный енге лияш да Христос дене ушнымаште Юмылан ўшаныше йолташ-влакым муаш полша.

Молитван кўлешлыкше

У тукымым шот дене ончен куштымашын пеш кўлешан ужашыже – йоча-влак верч ача-аван кумалмышт, йоча-влак дене пырля да нунын верч кумалмаш. Йоча шочмеке, икымше кечыла гычак тудын дене пырля кумалаш тўнгалман. Тидым кузе ышташ? Ава шке йочажым кидыш налеш, юмоҥа ончыко шогалеш да «Отче наш», «Богородице Дево, радуйся» да моло молитва-влакым лудеш але мура. Йочан кушмыж семын тудым кугыен-влак дене пырля кумалмашке уша. Тудым шке мут дене кумалаш туныктымаш ылышыште пеш кўлешан. Шкеж нерген, ача-аваж нерген Юмылан каласен моштыжо. Илышыште лийше тўрлö ситуаций годым Юмо деч польшым йодаш кўлмö нерген йочалан умылтарыман. Неле годым молитвам лудаш але шке мут дене Юмым сөрвалаш туныктыман. Нелылык тўрлö лиеш: иктаж-могай амал дене

йоча лўдын але иктаж уда паша лийын колтен, иктаж йолташ дене але ешыште ваш умылымаш уке, лишыл ең чот черланен. Сай лектыш але куан лийме годым Юмылан таум ышташ туныктыман. Тидланат амал лектынак шога: канаш але унала миен толында, йочан да уло ешын илышыштыже поро вашталтыш лийын да тулеч молат.

Йочам ончен кушташ кресача-кресава-влак иктаж амаллан көра полшен огыт керт гын, нунын тўн пашашт – кресэрге але кресўдыр верч кумалмаш. Нуным чўчкыдын ужаш йўн уке гын, ача-авашт дене кылым йомдарыман огыл. Йоча таза лийже, ешыште шке иза-шольыж да ака-шўжарже-влак дене шкенжым сайын кучыжо, черкыш кумылын коштшо манын, тудын верч кумалза. Кузерак ила, ала ешыштышт иктаж нелылыкышт уло – эреак пален шогыза. Ача-ава ден кресача-кресава-влак умылышаш улыт: шке вий дене гына нимом ыштен керташ ок лий, сандене Юмым эре сўрвалыман.

Святой Возымаш да святой-влакын илышышт нерген

Йочам Святой Возымаш да святой-влакын илышышт дене палымым ыштыман, тидын нерген умылаш лийшын каласкалыман. Таче але эрла службышто Евангелий гыч

лудшаш ужашым тудлан храмыш кайыме деч ончыч каласкалыза. Тыге ышташ тўнгальда гын, Евангелий лудмо годым тудо тўткын колыштеш, палыме событий нерген шомак шўмышкыжў да ушышкыжо шыга.

Святой-влакын илышышт мыланна Юмын кўштымашым да Евангелийын туныктымым шуктымо пример улыт. Святой-влакын илышыштым пример шотеш ужын, шуко ең Христос почеш каен да шкежат святой лийын. Йоча шкеже могай святойын лўмжым нумалеш, ты святойын илыш корныж дене эн ончыч палдараш кўлеш. Тыгак мемнан жапысе святой-влакын илышышт нерген пален налме сай. Тидым йочалан умылашат куштылгырак да эше шонаш тарата: шукерте огыл лийше тыгай подвигом тудо шкеже ыштен кертеш ыле мо?

Пўтў да поро паша-влак

Шкем пенгыдемдымаште айдемылан пўтў да шкем кучымаш чот полша. Пўтў годым уда кумылшупшмаш сорлыклатеш, да тый шкем кучен кертметым тергет. Тидын деч посна айдеме вес енлан служитлаш, йўраташ да обществыште шот дене илаш ямде ок лий. Шкем сорлыклен

моштымаш илышыште йочаланат кўлеш лиеш. Пўтө кучаш тунемше йоча, кушкын шумекше, илышын тўрлө шөрынжым сайынарак ужеш да умыла. Вет калык коклаште опкынланымаш, шкем сорлыклен кертдыме ең-влакын шала койышышт шарлен. Тидым южгунам сайлан шотлат да тидлан туныктат веле. Сандене йоча шкенжым изинек умылен мошташ тўналже манын, тудым пўтым кучаш да уда кумылшупшмашым сорлыклаш туныктыман. Йочан пўтө кучымыжо утыждене неле огыл, а сенен кертшашлык да шке кумылын шуктыммо лийже. Кеч кугыенлан южгунам пенгыде да йодын моштышо лийман, но йочан кумылжымат шотыш налман. Пўтө кучымаш ик кочкышышто веле огыл лийшаш, тыште тўрлө формым ончал лекман.

Поро пашам ыштыме дене йоча еным чаманыше, йөратыше лиеш, весылан полшаш тунемеш. Тудын паша лектышыж верч «тый тыгай молодец улат!» манын моктыман огыл, а кōлан-гынат куаным кондымыжым ончыкташ кўлеш: «тый вет шке ужыч, кузе кувавай йывыртыш»; «черле рвезе пōлекым нале да кузе куаныш, ынде тудо вашкерак паремаш тўналеш». Вес енлан полшымыж верч йоча шке чоныштыжо

куаным шижше. Милосердий пашам пырля шуктыммо дене йочам порылан туныкташ лиеш. Мутлан, приходысо иктаж служенийыште тудо кертмыж семын полша гын, шкенжын кўлешан улмыжым шижеш.

Кугыен-влакын христианин семын илыме примерышт

Шке ача-авам ончен, йоча шукылан тунемеш. Чонна ден шўлышнан могай улмыжо, шкем кузе кучымына дене ме шочшынам мут деч посна воспитатлена. Ача-ава лишыл ең-влакым проститлен мошта да еным чамана але уке? Иктаж азап лийын кая гын, шкем кузе кучат? Неле але куанле жапыште Юмо нерген шарнат мо? – чыла тидым йоча шке шинчаж дене ужеш да шўмышкыжō пышта. Юмын кўштымашыже-влакым кугыен-влак шкештат огыт шукто гын, йочалан нунын туныктен ойлымышт вийдыме лиеш, тидым шарныман. Йочам ончен куштыммо йодышым ача-ава ик шонымаш дене, ваш келшен, шуктышаш улыт. Иктаж-могай ваш умылыдымаш уло гын, шке коклаште мутланен налман, ўчашымашым йоча колшаш огыл. Ача-аван ваш умылыдымышт да сырен ўчашымышт йоча чонеш келге сусырым коден кертеш. Воспитаний йодыш куштылго огыл,

тыште ме Юмо деч посна нимом ыштен она керт. Юмо мыланна йочам пуэн гын, тудым шот дене ончен кушташ вийым да уш-акылымат пуа манын, чот ўшаныман. Йоча верч нойымым шотыш налде тыршыман, йӱсӱ годым вуйым сакыман огыл, тыныс шўлышым арален коден, Юмын эрыкшылан ўшаныман.

Тынеш пурышаш кугыен дене священникын мутланымыже

Священникыник цельже тыгай: Тынеш пураш ямдылалтше кугыен шкенжын сулыкан улмыжым умылыжо да, сулыкшо верч ӱкынен, тудым чон почын луктын каласыже. У илышым яндарын тўнгалаш, Юмым да тудын Черкыжым колыштын, сулык ваштареш кучедалын илаш кумылжо лекше.

Тынеш пурымо Таинством шукташ чаракым ыштыше иктаж амал уло але уке, тидым священник ваш мутланыме годым рашемда. *(Амал-влак могай лийын кертят, умбалнырак ончыктым).*

Ушым шындыше еҥ Тынеш пура гын, тудлан Евангелийым да духовный литературым лудаш, эр-кас молитва лудмо правилым шукташ темлыман. Тынеш пураш ямдылалтше еҥ

ўшанымашын негызшым сайын пален налнеже гын, ямдылалтме жапым тудлан икмыняр тылзылан шуяш лиеш.

Тынеш пурташ чаракым ыштыше амал-влакын кок тўрлӱ улмышт нерген

Вашталташ лийдыме амал-влак:

1. Айдеме ончыч Тынеш пурен гын, тудлан угыч Тынеш пураш ок лий. Илыш сайрак лийже манын, южыжо угыч Тынеш пураш тӱчат, тыге ышташ ок лий. Ончыч Тынеш пурышо, но Черке деч ӱрдыжтӱ кужу жап лийше еҥланат угыч Тынеш пурыман огыл. Черкыш тудо Покаяний – сулык касарыме – Таинстве гоч пӱртылшаш.

2. Айдеме ончыч вес христианский конфессийыште Тынеш пурен гын, Православийыш тудо Миропомазаний але Покаяний Таинстве гоч куснышаш.

Вашталташ лийме амал-влак:

1. Юмылан айдеме ўшанен огыл але чын огыл ўшанен гын, Тынеш пурташ сайын ямдылыме дене ты еҥын шонымашыже йӱршын вашталт кертеш. Тунам тудын ончычсо умылымашыже Тынеш пураш чаракым ок ыште.

2. Айдеме неле сулыкышто ила, да канон почеш тудым Причастий Таинствыш пурташ ок лий гын, ты амал вашталташ лиймылан шотлалтеш. Вет Тынеш пураш ямдылалтме годым ты ең, сулыкшо верч öкынен, священник дене чон почын мутлана да Юмо полшымо дене шот дене илаш тўнгалаш кумылым ончыкта гын, тудым Тынеш пурташ лиеш.

Шым ий деч кугурак йоча дене священникын мутланымыже

Палыме лиймаш:

–Дүмет кузе? Мыняр ияш улат? Черкыште иктаж-кунам лийынат мо?

Ачат-ават тыйым мемнан деке Тынеш пурташ кондынешт, сандене мый тыланет тидын нерген изишак каласкалем. Тый ынде кугу улат да чыла умылет. Мом умылен от шукто гын, вигак йод.

Юмо да икымше айдеме-шамычын сулыкышт нерген

–Юмо нерген ойлымым колынат вет? Кө тиде тўням ыштен, Тудым Юмо маныт.

Кузе кече да мланде лийын? Нуным Юмо ыштен.

Кузе түрлө пеледыш-шамыч шочыныт? Нунымат Юмо ыштен.

Кузе энер, пыл, ең-влак лийыныт? Чыла тидым Юмо ыштен.

Икымше айдеме-шамычын илыме верыштым рай маныт, тудо пеш сылне лийын. Чаманаш гына логалеш, но икымше ең-шамыч Юмым колыштын огытыл, сандене осалын кидышкыже логалыныт. Теве йоча-влаклан чўчкыдын ойлат: палыдыме еңлан омсам почаш ок лий, машина коштмо верыште куржталаш ок лий. Кугыенгын чарен ойлымыжым от колышт гын, осал паша лийын кертеш. Икымше айдеме-шамыч денат тыгак лийын. Нуно осал деч аралалт кертын огытыл, вара шкештат осал пашам ыштымыштым умылымым чарненыт. Ең-влак осалым ыштат гынат, Юмо ең-влакым садак йөрата. Тыят южгунам титакым ыштен колтет, но ават тыйым садак йөрата. Ең-влак шукерте ожно йонгылышым ыштеныт, тидлан көра мландымбалне кужу жап осал озаланен. Тиде осал деч ең-влакым Юмо утараш шонен пыштен.

Ен-влак деке толаш манын, Юмо Шкежак Айдеме лийын. 2000 ий ончыч Юмо-Айдеме шочын. Тудын нерген тый шуко гана колынат – тиде Иисус Христос. Ен-влаклан полшаш манын, Тудо шуко öрыктарыше пашам ыштен, икте-весым йöратен илаш, кумалаш туныктен. Ен-влакым утарышаш верч Тудо Шкенжым чаманен огыл да мемнан верч, чыла ен-влак верч, ыресеш орланен колен. Осалым да колымашым сенен, Тудо кум кече гыч ылыж кынелын! Тудын колымашым сенымыжым чыла ен-влак пайремлат, тиде кугу пайрем Кугече маналтеш. Юмо дене пырля илет гын, ынде курым-курымеш илаш лиеш! Ылыж кынелмыж деч вара Христос Шке тунемшыж-влак деке шуко гана толын, нылле кече эртымеке Тудо Юмын Кугыжанышыш нöлталтын. Кö Юмым йöрата да Тудын кöштымыж-шамыч почеш илаш тырша гын, тыгай ен шкежат Юмын Кугыжанышыш логалеш.

Юмо эре мемнан дене пырля

Юмо мемнам коден каен огыл: шинчаш койдымын Тудо эре мемнан дене пырля. Йолташет-влак дене уремыште модат але мöнгыштö мален киет, Тудо тыйым садак ужеш. Черкым ен-влак Юмын пöрт манят. Тыште тудын улмыжо эн чот

палдырна. Тынеш пурымекет тый Юмо нерген шукурак пален налат, вет чонет Тудым шижаш да палаш тöнгалеш. Каваште пылым южгунам кече петыра гынат, шокшыжым шижме дене ме кече улмым палена. Але шинчам кумен шинчымет годым ават тыйым öндалеш гын, тый тудым садак палет. Тыгак меат Черкыште Юмо улмым шижына да палена.

Тынеш пуртымо нерген

Тый йöштылаш йöратет вет? А мушкылташ? Мушкылташ пешыжак от йöрате гынат, тидын деч посна илаш ок лий. Вöд мемнан кап гыч чыла лаврам мушкеш, кид-йолна ден чурийнам яндарым ышта. Кунам тыйымТынеш пурташ кондат, тыйым вöд дене чывылтат, тыглай вöд дене огыл, а святой вöд дене. Святой вöд айдемым öмбачын мушкеш да эше чоным яндарым ышта. Тый капет улмым палет, но капет веле огыл, чонетат улмым шижат вет? Пален лий: Тынеш пуртымо вöд чоным эрыкта. Уло чон дене тый ача-аватым, йолташет-влакым йöратет. Но чонышто южгунам весела, а южгунам шöлык лиеш. Тудо йыр улшо тöням шижеш, сандене чонышто тöрлö шижмаш шочеш. Уже каласышна: шижмаш южгунам сай лиеш, а южгунам – уда. Кажне

айдемын чонжо сай дене веле огыл, уда денат кылдалтын кертеш. Осал дене кылдалтме койышым ме икымше ең-влак деч налынна. Но Тынеш пуртымо святой вўд тиде койыш деч эрыктен кертеш.

Тынеш пуртымо вўдын кугу вийже нерген

Тынеш пуртымо святой вўд тыйын чонетым осал шонымаш да уда койыш-шоктыш деч эрыктен кертеш. Икымше айдеме-влакын сулыкыштлан кўра лийше осалым тиде вўд мушкын колта. Тынеш пуртымо вўдын тыгай кугу вийже кушеч, палет? А тебе кушеч: кеч тыйым священник Тынеш пурташ тўнгалеш, но уло Тынеш пуртымашым Юмо Шке шукта. Святой вўд дене тыйын чонетым Тудо Шкеак эрыкта да мушкеш.

Тынеш пуртымо деч вара Миром шўрымаш

Тынеш пуртымо годым святой вўд дене чывылтымеке (*але купельыш пурен лекмеке*) тыланет тамле пушан ўйым шўрат. Тудым *миро* маныт, тудын пушыжо пеш тамле, вет тудым ямдылыме годым эн чапле ароматым кучылтыт. Миродене ожно кугыжам, священник ден пророк-шамычым

шўреныт. Юмын эрыкшым палыше святой ең-влакым пророк маныныт. Тынеш пуртымо годым тыгай ўйдене тыйымат шўрат. Умылет, кузе чот тыйым Юмо йўрата, кугыжа ден пророк-шамычлан шўрымў ўйым тыланетат шўрат. Тиде тамле пушан святитлыме мирогоч тыланет Юмотўрлў моштымашым да пўлекым пуа. Сангашкет шўрымўдене тыйын ушет волгалтеш. Шинчашкет шўралтем гын, тый Юмым шижаш да палаш тўнгалат. Юмын мутшым колын да умылен мошто манын, пылышышкет шўралтена. Кидет сай пашам веле ыштыже манын, кидышкет шўралтем. Йолет чын корнодене коштшо манын, йолышкет шўралтем. Шўмет Юмым шижше да йўратыже манын, онышкет шўралтем. Чыла тиде порылыкым тыйшкеже Юмо полшымодене сайын аралаш тўнгалат гын, Тудо эре тыйденет лиеш. Кажне шўралтымем годым тыйожнысо таинственный шомакым ойло, «Аминь» ман. Тиде мутым марлаш кусараш гын, «тек тыгак лиеш» манмым ончыкта.

Причастий

Тынеш пурымет деч вара тыйчылаштдене пырляшке кўргышкет Святой Тайным налын кертат. Причастийым тыге

маныт, вет тудо – тайне. Тидым марлаже эше Пырчес але Юмындар подылмаш маныт. Юмылан ўшаныше ең-шамыч тиде тайне нерген чылан палат. Кинде да тамле йошкар арака гоч Причастий годым айдемылан Иисус Христосын Капше ден Вўржө пуалтеш. Молан тиде ышталтеш? Родо-тукым-шамычын вўрышт икгай, нуным «ик вўр улыт» маныт. Ме Пырчесым але Юмындарым подылына гын, Юмын Вўржө мемнан көргыштына лиеш. Тунам Христос Юмо мыланнат Шкеж гай лияш полша, вет мемнан капыштынат Тудын Капше ден Вўржө лийыт.

Тынеш пурымо деч варасе илыш

Тынеш пурымо деч вара тыланет Юмым эре шарнен илыман. Эрдене да кастене молитвам лудман, кумалман. Молитвам лудмо дене ме Юмым сөрвалена, Тудын дене мутланена. Тидым мут дене веле огыл, уло шўм дене ыштыман. Ача-аван туныктымо молитвам лудаш але шке мут дене йодаш лиеш. Юмылан шке нерген, лишыл ең-влак нерген эн тыглай мут дене каласкаш лиеш: «Господь, полшо мыланем! Господь, мыйын ачам ден авамым утаре!»

Мемнан храмыш кошташ тўнгалат гын, ме пеш куанена. Чылашт дене пырля кумалаш да Пырчесым подылаш тўнгалат гын, ме эшеат чот йывыртена. Эркын дене чыла нерген пален налат: молан храмыште юмоҥа-влак кўлыт, Черкын могай пайремже-влак улыт, Юмылан служитлыме годым могай мурым мурат?

Шерге (*лўм*), мый тыйым куанен вучаш тўнгалам!

Самырык ең дене священникын мутланымьже

Палыме лиймаш:

–Лўмет кузе? Мыняр ияш улат? Тынеш пураш тый шке шонен пыштенат мо? Тынеш пурымо нерген мом палет?

Тынеш пураш шкеак шонен пыштыметлан мый куанем. Мом палыметым сайынрак рашемдаш манын, Тынеш пуртымо радам нерген тыланет умылтарем. Тиде кугу событий кужу жаплан ушеш кодшо манын, сайын колышт. Мом умылен от шукто гын, лўдде, уэш йод.

–Тўняште шуко осал улмым тый ынде утларак умылет вет?

Шкеже кузе шонет, тўняште сайже але осалже шукурак?

Изи улмо годым тўня чылажат пеш сай гай чучеш. Вет тунам шке суртышто, шке ешыште йочам чот чаманат да тўняште улшо осал деч аралат. Южгунам иктаж уда паша лийын кая гын, тунам тидым тёрлаташ лиймылан шотлет. Кугурак лийме семын шке йырет улшо чын огылым, торжалыкым да ондалымашым утларак ужат.

–Осалже кушеч лектын шога? Тый кузе шонет, осалым кузе сенаш лиеш?

Чыла осал ен ден преступник-шамычым, иктыш чумырен, пытараш але иктаж тора островыш колташ кўлеш манын, южо ен ойла. Тыге ышташ лиеш гын, тидын деч вара пиалан илыш толеш ыле мо? Айда пырля шоналтена. Поро ен-влак гына кодыт гынат, нунын кокла гыч иктажше адак вуйлатыше лиеш. Власть кучышо ен-влак чўчкыдын локтылалтыт. Нуно адак икте-весьшт дене ўчашаш тўнгалыт да порылыкыштым йомдарат. Улыт осал ен-влакат, элыште илышым чын огыл вуйлатымашат лиеш. Но кўра гына огыл тўняште осал уло, тудо ожнак айдемын пўртўсышкыжў да кажне енгын

кўргышкыжў пурен. Тиде эше икымше айдеме-шамычын сулыкыштлан кўра лийын.

Икымше айдеме-шамычын сулыкышт

–Шке нергенет шоналте. Тыге ышем гын, сай огыл манын палымет ўмбачак южгунам шкеат осалым ыштенат вет? Тидлан кўра шкаланетат уда лийын, но тый садак шкендым чарен кертын отыл. Илышыштет тыге лийын вет?

Тидлан кўра, мый эн чот уда айдеме улам манын, ит шоно. Айдемын пўртўсыштыжў тыгай койыш ожнысек уло. Тиде мыланна шукерте ожно илыше икымше айдеме-шамыч деч куснен толын. Адам ден Ева лийме нерген да нунын сулыкышт нерген тый колынат вет? Южгунам ен-влак тыге ойлат: Адам ден Ева райыште олмам кочкиныт да тидын дене сулыкым ыштеныт. Тыге ойлымо чын огыл. Адам ден Ева райыште улмышт годым Юмын кўштымыжым шуктен огытыл, а дьяволын шояжлан ўшаненыт. Тыге нуно осалын кид йымакыже логалыныт. Тидлан кўра Юмо нуным рай гыч поктен луктын, да эше айдеме тукумын пўртўсшў вашталтын. Адам ден Ева мемнан кугезына улыт, сандене

тиде сулык мемнан деке тукымла гоч куснен толын. Тынеш
пурымо дене ме ожнысо шке уда пүртүснам вашталтена, ты
осалым сенена да Юмо дене уэш ушнен илаш тўнгалына.

Кумытло Юмо нерген

Христиан-влак Кумытло Юмылан ўшанат – Ача, Эрге да
Святой Шўлышлан. Эн святой Троицын кажне тўсшө – Юмо,
но тиде кум Юмо огыл, а ик Юмо. Юмын тиде тайныжым
айдемылан мучаш марте ны умылен, ны умылтарен керташ
ок лий. Кумытло Юмо Шкенжым айдемылан кум Суксо тўс
дене ончыктен.

*–Мемнам, Кумытло Юмылан ўшаныше-влакым,
христианин маньт. Но молан тыге лўмдат?
Христос нерген тый шкеже мом палет? Молан
Тудым эше Утарыше маньт, тый тидым палет мо?*

Кунам вўд ташлымаш але пожар лиеш гын, ең-влаклан
польш кўлеш. Нуным весе-влак огыт утаре гын, нуно пытат.
Кунам ең-влак осалын кид йымакыже логалыныт да шкеже
тидым улымымым чарненыт, нунылан польш кўлын. Ең-
влакым осалын властыше деч утараш маньн, мландымбаке

Юмын Эрге толын. Яндар Ёдыр Мария деч шочмыж дене
Тудо Шкежат айдеме лийын – Юмо да айдеме Иисус
Христос. Тый Евангелийым лудат гын, пален налат, кузеТудо
тўрлө öрыктарыше чудым ыштен: вўд ўмбаж коштын, черле-
влакым паремден, колышо-шамычым ылыжтен кынелтен да
икмыняр кинде дене тўжем дене еным теммеш пукшен
кертгын. Тудо ең-влакым тугай кугу порылыклан да
йöратымашлан туныктен, Тудын деч ончыч тидлан нигö да
нигунам туныктен огыл. Тудын ойлымыжым колышташ ир
мландыш тўжем дене ең погынен. Иисус Христос
мландымбаке ең-влакым туныкташ веле огыл толын, Тудо
Шкенжым надыр (*жертве*) шотеш пуэн да колымашым
сенен. Ыресеш орланен колымашым Тудо Шке кумылын
чытен, кум кече гыч ылыж кынелын да айдеме пүртүсым
паремден. Ме Христос дене ушнен илена гын, мемнан
пүртүсна вашталтеш, да ме шкеат утарыме лийына.

Тынеш пурымашын кўлешлыкше нерген

*–Ең-влак молан Тынеш пурат, тый тидын нерген
шоненат мо? Молан тыланетат Тынеш пураш
кўлеш?*

Южыжо шона: Тынеш пурет гын, таза да пиалан лият, илышыште тўрлө йөн лектын шогаш тўналеш. Но айдеме мландымбаке таза да йөнум мушо лияш гына толеш гын, тудын илыш нерген умылымашыже пеш ўлыкшө лиеш ыле. Тазалык, пиал, йөн лектын шогымаш да уло илыш пеш вашке эртен каят. Юмо айдемым Шкеж самынак эрыканым ыштен да ужын керташ лийдыме кўкшытыш нёлталын. Кажне енг йөрәтен да уым шонен луктын мошта, шкенжым да шке илышыжым вашталтен кертеш. Тынеш пурымаш айдемылан шке көргыж гыч осалым куклен лукташ полша да Юмо гай лияш йөнум пуа. Христослан ўшанен Тынеш пурышо кажне енг куатым налеш да осалым, дьяволым да колымашым сенен кертше лиеш. Илышыште тидым ышташ тудлан Юмо полшаш тўналеш.

Тынеш пуртымо радам

Шурным ўдаш ямдылалтме годым ончыч мландым куралыт, пушкыдемдат, тушеч чыла шўкшудым корандат. Тынеш пурен, Юмо дене ушнымо деч ончыч шке чоным тыгак ямдылаш кўлеш. Илышым ты марте кузе эртарымым шергал лектын, тушто лийше чыла осал деч, «шўкшудо» деч чоным

эрыктыман. Мом удам шонумо, ойлымо, ыштыме – чыла тидын верч Юмо деч прощенийым йодман. Тынеш пурымо годым мутым пуыман: дьявол да тудын чыла осал пашаж деч коранам, ончыкыжым тыгай сулыкым ышташ ом тўнал манын, сөрыман. Христос дене лияш да Тудын кўштымыжым шуктен илаш Юмылан товатлыман. Изи йоча-влак верч тыгай сөрымашым тудын кресава-кресачаже пуат. Но тый уже кугу улат, сандене кресава-кресачат дене пырля шкеат ойлен керташ. Каласет: **«Мый чыла тиде осал деч коранам да, Христослан ўшанен, Тудын дене ушнем»**. Тынеш пуртымо годым тый святой вўдыш пурет але тыйым святой вўд дене чывылтат. Вўдыш пурымаш – тиде колымашын, Христос дене пырля ыресеш пудалалтмын символжо. А вўд гыч лекмаш – тиде Христосын ылыж кыселме символжо. Ача, Эрге да Святой Шўлыш лўмеш тый вўдышкө чылаже кум гана пурет. Тынеш пуртымо Таинствым Юмо Шке шукта, ме веле Тудым она уж. Сандене Тынеш пуртымо вўдын куатше кугу, тудо чоным осал деч эрыктен кертеш. Тынеш пуримет деч вара тый ош вургемым чиет, ош вургем яндарлыкым да святостымым ончыкта.

Причастий

Тынеш пурымет деч вара тый шке көргышкет Святой Тайным налын кертат. Причастийым тыге маныт, вет тудо – тайне. Тидым марлаже эше Пырчес але Юмындар подылмаш маныт. Юмылан ўшаныше ең-шамыч веле тиде тайне нерген палат. Тўнясе чыла сулык верч Господь Шкенжым надыр шотеш (*жертве семын*) пуэн. Святой Причастий годым тидым шарнат. Кинде ден йошкар арака Иисус Христосын Капше ден Вўрышкыжў савырнат. Тиде кинде ден йошкар арака ынде ыресеш пудалыме да ылыж кынелше Иисусын Капше ден ең-влакын сулыкышт верч ырес гыч йогышо Тудын Вўржў лиеш. Христосын Капше ден Вўржым шке көргышкыжў подылшо айдеме святитлалтеш, Святой Шўлышын порылыкшым налын, святой ең гай лиеш. Кузе эмлымверыште черле еңлан сай вўрым колтат, тыгак мыланнат Господь Шкенжын Вўржым пуа да мемнам сулык деч паремда.

Тынеш пурымо деч варасе ылыш

Тынеш пурымым кокымшо гана шочмаш дене тангастарат. Юмо дене пырля илаш манын, Тынеш пурымо годым

кокымшо гана шочат. Но шкеже тыршаш от тўнгал гын, Юмо тыйын ылышетым ок вашталте. Чыла кертше Юмо айдемын эрыкшым жапла, кумылет ваштареш ок ыште. Сулык ден тўрлў осалым сенаш тый шке от шогал гын, Господь кумылет ваштареш ок кай да ок утаре. Омсам почмеке, кўлеш верыш от пура гын, пайдаже ок лий. Тый шке тыршаш от тўнгал гын, Тынеш пурымет денат тыгак лиеш. У ылышыш пураш кумылет лектеш манын, мый ўшанем. Иканаште чыла палаш да чын ыштен мошташ ок лий, но тыланет Юмо Шке полшаш тўнгалеш. Тидлан молитвам лудаш да Черке службыш кошташ кўлеш. Тўн Таинстве – тиде Причастий. Кажне рушарнян Черке чыла христианиным Юмын литургийыш ўжеш, а тушто Святой Причастийыш ушнаш лиеш. У ылышыштет тыланет эше священник полшаш тўнгалеш. Илыш корныштет лийше сай ден осалже нерген тудлан чон почын каласкален кертат. Тудын каґашыже полшымо дене порылыклан, чын ўшанымаш ден йўратымашлан тунемат. Мемнан общиныште тый у йолташ-шамычым муат манын, мый ўшанем. Черке приходышто самырык-влак дене пырля шуко паша ышталтеш, кумылет лиеш гын, тят тышке ушнен

кертат. *(Шке приходышто мо ышталтме да кушто полшен кертмыж нерген каласкалаш).*

Черкыште тый порылык, йöратымаш да ваш полшымашым веле огыл, тыгак иктаж уда койышым ужат гын, ит öр. Шуко эн тыйын семынак илышыште у корным тўналеш веле, кеч-могай айдемыланат иканаште вашталташ неле. Юмо дене пырля у семын илаш нунат эше тунемыт веле, чылажат але ончылно. Илышет эркын дене сай велыш вашталташ тўналеш. Но тиде корно неле, ветосал ваштареш шогаш неле. Осал шкенжым тўрлö семын ончыктен мошта: тудо шыде веле огыл, а чоным алгаштарыше сайла койын кертеш. Южгунам гын чын гай чучеш, умылен шуктыде, шоналтет: «мо вара, чылан тыге илат вет». Нелылык деч лүдде, Христос дене пырля лияш тыршет гын, айдемылан могай күкшыт пўралтын, тушко лишемат. Тиде күкшытшö – святость, эрык, яндар йöратымаш. Тыге тыршет гын, Тынеш пурымашет дене тыйын мландымбалысе илышет веле огыл вашталтеш, а курымашлык илышлан тўналтыш тыштак, мландымбалнак, лиеш. Курымашлык илыш – тиде Юмо да чыла святой-влак дене пырля илыме куан.

Пуэдышаш материал:

1 – марла; 2 – церковно-славянский, руш да марий йылме дене.

ЎШАНЫМАШЫН СИМВОЛЖО

¹Инанем чыла кучен Ашныше ик Ача Юмылан, пылпомышым, мландым, чыла ужмынам да уждымынам Пўрышылан.

²Юмо дечын шочшо Иктаж веле Юмын Эргыже Господь Иисус Христослан, чыла курым дечат ожно улшо Ача Юмо дечын шочшылан. Волгыдо гычын лекше Волгыдо улмыжлан. Чын Юмо дечын шочшо пўрыдымö чын Юмо улмыжлан, Ачаж дене иктаж улмыжлан, Тудын чыла пўрымыжлан.

³Мемнан верчна, айдеме-шамычым, мемнам, утарышаш верч, Пылпомыш гычын волен, Святой Шўлышын куатше дене Мария лўман Ёдыр дечын капан айдеме лиймыжлан инанем.

⁴Понтий Пилат улмо годым мемнан верчна ыресеш пудалалтме орлыкым чытен колымыжлан, тойымылан,

⁵Юмын законышто каласыме гаяк, кумшо кечын ылыж кынелмыжлан.

⁶Пылпомышко күзен каен, Ача Юмын пурла могыреш шичмыжлан инанем.

⁷Илыше айдеме-шамычым, колышо айдеме-шамычымат судитлаш кугу чап дене вес гана толшашыжлан, Тудын Кугыжанышыже пытышашлык огыллан.

⁸Адак Святой Шўлышын Илымашым пўрышö Юмо улмыжлан, Ача Юмо гычын лекмыжлан. Ача да Эрге Юмо дене иквереш моктен кумалаш кўлмылан. Пророк-шамыч гоч Тудын ойлымыжлан.

⁹Апостол-шамычын мланде ўмбалне чыла иктеш туныктен кодымо Святой Черкылан.

¹⁰Язык гычын эрыкталтшаш верч ик гана веле тынеш пурышашлан инанем.

¹¹Ўшанен вучем колышо айдеме-шамычын ылыж кынелшашыштым,

¹²курумеш илышашымат. Аминь.

Ўшанымашын Символжо

(церковно-славянский, руш да марий йылме дене)

1. Верую во Единаго Бога Отца, Вседержителя, Творца небу и земли, видимым же всем и невидимым.

Верую в единого Бога Отца, Вседержителя, Творца неба и земли, всего видимого и невидимого.

¹Инанем чыла кучен Ашныше ик Ача Юмылан, пылпомышым, мландым, чыла ужмынам да уждымынам Пўрышылан.

2. И во единаго Господа Иисуса Христа, Сына Божия, едиnorodного, Иже от Отца рожденного прежде всех век, Света от Света, Бога истинна от Бога истинна, рожденна, несотворенна, единосущна Отцу, Имже вся быша.

И в единого Господа Иисуса Христа, Сына Божия, Единородного, рожденного от Отца прежде всех веков: Света от Света, Бога истинного от Бога истинного, рожденного, не сотворенного, одного существа с Отцом, Им же все сотворено.

²Юмо дечын шочшо Иктак веле Юмын Эргыже Господь Иисус Христослан, чыла курым дечат ожно улшо Ача Юмо дечын шочшылан. Волгыдо гычын лекше Волгыдо улмыжлан. Чын Юмо дечын шочшо пўрыдымö чын Юмо улмыжлан, Ачаж дене иктак улмыжлан, Тудын чыла пўрымыжлан.

3. Нас ради человек и нашего ради спасения спешаго с небес, и воплотившагося от Духа Свята и Марии Девы, и вочеловечшася.

Ради нас людей и ради нашего спасения сшедшего с небес, и принявшего плоть от Духа Святого и Марии Девы, и ставшего человеком.

³Мемнан верчна, айдеме-шамычым, мемнам, утарышаш верч, Пылпомыш гычын волен, Святой Шўлышын куатше дене Мария лўман Ёдыр дечын капан айдеме лиймыжлан инанем.

4. Распятого же за ны при Понтийстем Пилате, и страдавша и погребенна.

Распятого же за нас при Понтийском Пилате, и страдавшего, и погребенного.

⁴Понтий Пилат улмо годым мемнан верчна ыресеш пудалалтме орлыкым чытен колымыжлан, тойымылан,

5. И воскресшаго в третий день по Писанием.

И воскресшего в третий день согласно Писаниям.

⁵Юмын законышто каласыме гаяк, кумшо кечын ылыж кынелмыжлан.

6. И возшедшаго на небеса, и сидяща одесную Отца.

И восшедшего на небеса, и сидящего по правую сторону от Отца.

⁶Пылпомышко кўзен каен, Ача Юмын пурла могыреш шичмыжлан инанем.

7. И паки грядущаго со славою судити живым и мертвым, Егоже царствию не будет конца.

И снова грядущего со славою, чтобы судить живых и мертвых, и Его Царству не будет конца.

⁷Илыше айдеме-шамычым, колышо айдеме-шамычымат судитлаш кугу чап дене вес гана толшашыжлан, Тудын Кугыжанышыже пытышашлык огыллан.

8. И в Духа Святаго, Господа, животворящаго, Иже от Отца исходящаго, Иже со Отцем и Сыном спокланяема и сславима, глаголавшаго Пророки.

И в Духа Святого, Господа, дающего жизнь, от Отца исходящего, Которому мы поклоняемся и Которого прославляем наравне с Отцом и Сыном. Именно Он говорил через пророков.

⁸Адак Святой Шүльшын Илымашым пүрышö Юмо улмыжлан, Ача Юмо гычын лекмыжлан. Ача да Эрге Юмо дене иквереш моктен кумалаш кўлмылан. Пророк-шамыч гоч Тудын ойлымыжлан.

9. Во Едину Святую, Соборную и Апостольскую Церковь.

В единую святую, соборную и апостольскую Церковь.

⁹Апостол-шамычын мланде ўмбалне чыла иктеш туныктен кодымо Святой Черкылан.

10. Исповедую едино Крещение, во оставление грехов.

Признаю одно-единственное Крещение для прощения грехов.

¹⁰Язык гычын эрыкталтшаш верч ик гана веле тынеш пурьшашлан инанем.

11. Чаю воскресения мертвых.

Ожидаю воскресения мертвых,

11Ўшанен вучем колышо айдеме-шамычын ылыж кынелшашыштым,

12. И жизни будущего века. Аминь.

и жизни будущего века. Аминь (истинно так).

¹²курумеш ылышашымат. Аминь.

Тўн молитва-влак

Святой Шүльшлан молитва (Царю Небесный)

Пылпомышысо Кугыжа, Чынлан туныктен йывырткытше Шүльш, Тый чыла вере улат, чыла ситарет, керек-могай порылыкат Тый дечет лектеш, ылышым Тый пуэт, көргышкына толын пурен иле, чыла осал дечат мемнам эрыкте, Поро Юмо, мемнан чоннам утаре.

Господь Юмылан молитва (Отче наш)

Пылпомышто улшо мемнан Ачана! Тыйын лўмет мокталтше, Тыйын Кугыжанышет толжо, Тыйын эрыкет мланде ўмбалнат Пылпомышысо гаяк лийже. Мемнан ылышаш киндым, тачылыкым, мыланна пу; кудалте мемнан язык-шамычнам, весе-шамычын мыланна ыштыме языкыштым кудалтымына гаяк; языкышке мемнам ит пурто, осал дечын мемнам утаре.

Юмын Эн Святой Аважлан муро (Богородице Дево, радуйся)

Юмым Шочыктышо Ёдыр, йывырте, Поро Пўрымашан Мария, Тый денет Юмо; чыла ўдырамаш дечат утла Тый поро пўрымашан улат, Тый дечет Шочшат поро

пұрымашан, вет мемнан чоннам Утарышым Тый шочыктенат.

Юмын 10 кўштымашыже

1. Господь Юмет тыйын Мый улам, Мый дечем моло юмо тыйын ончылнет ынже лий.

2. Пылпомышто, мландыште, вўдыштö улшо нимо пұрымö-шамычын тўсыштым ыштен ит шогалте, нунылан Юмо олмеш ит кумал.

3. Господь Юметын лўмжым арамыш ит ойло.

4. Святитлаш манын, шуматкечым шарне, куд кечым тырше, чыла пашатым ыште, а шымше кече – шуматкече – тыйын Господь Юметлан.

5. Шке ачатым, аватым пагале, тыланет поро пиал лиеш, мланде ўмбалне тый кужу ўмыран лият.

6. Ит пушт.

7. Ит яжарлане.

8. Ит шолышт.

9. Шойыштын, ен ўмбаке ит ойло.

10. Шке лишылетын ватыжым ит шоно, суртшылан, тарзыжлан, ушкалжылан, оселжылан, мо тыйын лишылетын уло – ниможланат ит көране.

Шарныктыш:

Тынеш пураш толио кугыен ден кугурак йоча-влак пелен мом кондат:

1. Тынеш пурымо годым чийышаш тувыр. Ўдырамашын вуйыштыжо – шовыч.

2. Онгыш сакышаш Ырес – вичкыж кандыраште але цепочкышто.

3. Тапычке.

4. Шўргўштыш (солык).

5. Йочан Шочмо нерген свидетельствыже (оригинал але копий).

6. Кугыен-влакын – Тынеш пураш ямдылалтме шотышто «Катехизатор дене мутланыме нерген свидетельстве».

Азалан пелен мом налман:

1. Тынеш пуртымо годым чиктышаш вургем.

2. Онгыш сакышаш Ырес – вичкыж кандыраште але цепочкышто.

3. Шўргўштыш (солык) да икмыняр азавакш (пеленко).

4. Икмыняр салфетке ден подгузник.

5. Йочан Шочмо нерген свидетельствыже (оригинал але копий).

6. Ача-ава ден кресача-кресава-влакын – Тынеш пурташ
ямдылалтме шотышто «Катехизатор дене мутланыме нерген
свидетельстве».

**Мутланымаш эртыме нерген свидетельстве
(образец-влак):**

РУССКАЯ ПРАВОСЛАВНАЯ ЦЕРКОВЬ

Йошкар-Олинская и Марийская Епархия

_____
название благочиния

СВИДЕТЕЛЬСТВО №

о прохождении огласительных бесед

*Настоящим удостоверяется,
что* _____

Ф.И.О.

*принял(а) участие в огласительных
беседах* _____

место проведения
_____
_____

название населенного пункта

Темы первого оглашения:

О значении веры в Бога.

О Священном Писании и Священном Предании.

О заповедях Божиих.

О любви к Богу. О любви к ближнему.

Темы второго оглашения:

О Боге. Троица.

Бог – Творец мира.

О грехе.

О Боговоплощении и Искуплении.

О Церкви. О Таинствах.

Символ веры.

М.п.

Подпись катехизатора: _____

/ _____ /

Подпись священника:

_____ / _____

место проведения

_____

_____

название населенного пункта

Темы первого оглашения:

О значении веры в Бога.

О Священном Писании и Священном Предании.

О заповедях Божиих.

О любви к Богу. О любви к ближнему.

Темы второго оглашения:

О Боге. Троица.

Бог – Творец мира.

О грехе.

О Боговоплощении и Искуплении.

О Церкви. О Таинствах.

Символ веры.

М.п.

РУССКАЯ ПРАВОСЛАВНАЯ ЦЕРКОВЬ

Волжская и Сернурская Епархия

_____

название благочиния

СВИДЕТЕЛЬСТВО №

о прохождении огласительных бесед

Настоящим удостоверяется,

что _____

Ф.И.О.

*принял(а) участие в огласительных
беседах* _____

Подпись катехизатора: _____

/ _____ /

Подпись священника: _____

/ _____ /